

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio I. De Essentia & Existentia Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

pernaturalis; quamvis enim utatur revelationibus tanquam præmissis: tamen ex his per naturæ vires conclusiones suas deducit, non minùs, ac aliæ scientiæ: & potest hæreticus eandem veritatem Theologicam inferre ex præmissis naturalibus, quam catholicus ex supernaturalibus infert. Sic non minùs hæreticus, quam catholicus facere potest hunc syllogismum: *Omnis homo est judicandus à Christo: sed Adamus est homo: ergo est judicandus à Christo:* quamvis in hæretico præmissæ sint tantum naturales, in catholicó autem supernaturales actus fidei, & conclusio, si tantum est actus elicitus Theologiæ, non autem habitus fidei (nam etiam hunc, uti & prudentiam supernaturalem, quandoque discursus elicere posse, multi nobiscum in Tractatu de Fide sentiunt) in uno, sicut in altero est tantum naturalis. Si quis tamen veram Theologiam ob principia, vel præmissas supernaturales aliunde assumpitas, dicat esse extrinsecè supernaturalem, rectè dicet, & ad mentem D. Dionysii de *Divinis nominibus* c. 2.

Definitur autem Theologia Scholastica, aut describitur saltem non male ab Esparza in *proemio a. 3. Disciplina de DEO promovens principia fidei scientiæ naturalis rationis processu*. Quia scilicet assumpsis principiis fidei, vel certè eorum uno, & altera veritate naturaliter evidente conclusiones suas infert. Ex quibus etiam patet, Theologiam esse argumentativam, utilèmque fidelibus corroborandis, & confutandis hæreticis, qua de re S. Aug. l. 2. de doctr. Christiana c. 31. sic habet: *Disputationis disciplina ad omnia genera questionum, quæ in literis sanctis sunt, penetranda, & dissolvenda plurimum valet: tantum ibi cavenda est libido rixandi, & puerilis quedam ostentatio decipiendi adversarum.* Hæc ex Prolegomenis Theologicis obiter tetigisse sufficiat: nec pluribus opus esse videtur, cum alia leviora vel ex iis, quæ de Prolegomenis Logicæ in aditu Philosophiæ tradi solent, facilè intelligenda, vel in ipso Operis cursu pro varia occasione hinc inde suis locis sint inferenda. Quare ad scopum primarium, DEI nempe considerationem accedimus.

DISPUTATIO I.

De Essentia & Existentiæ DEI.

4. **D**iscutiemus hac Disputatione, an DEUS sit, quid sit, & qualis sit: sed omnia tantum pro humana rationis modulo, quæ utique tanta mysteria necdum capere perfidè potest, donec ea revelata facie intueatur. Quæremus autem primò, an DEUS sit, seu existat, non animo dubitandi, quod flagitium foret, sed animo dubitantes, seu Atheos, sive occultos, sive manifestos convincendi, quod est virtutis. Quanquam autem circa entia alia primò soleat quæri, quid sint, & tum primum, an sint, sive existant; tamen vice versa priùs de Existentiæ DEI, & postea de ejus quiditate Theologi inquirunt, & rectè: nam aliorum essentia saltem logicè prior est ad ex-

istentiam: at DEI Essentia est ipsissima ejusdem Existentiæ: citius insuper naturali lumine discimus, DEUM existere, quam cognoscamus, in quo Essentia ejus sit statuenda. Ceterè adhuc quænam definitio DEO competat, disceptatur. Quare & nos priùs de existentiæ Dei, sive de demonstratione ejusdem existentiæ Divinæ, & tum primum de ejus definitione agemus.

QUESTIO I.

De Existentiæ DEI, sive de ejus Demonstratione.

ARTICULUS I.

An Existentiæ DEI sit per se nota, vel debeat, & possit demonstrari.

5. **D**ico. Existentiæ DEI est per se nota quoad se, non autem quoad nos. Ita S. Thomas i. p. q. 2. a. 1. in corp. cum Thomistis, & Scotis cum Scotistis, ac alii communissimè contra Albertum, Aegidium, & alios quosdam relatos à Valsquez tom. i. in i. p. disp. 9. c. 1. Notum per se quoad se est illud ex Angelico, cuius prædicatum includitur in ratione subjecti e. g. animal in homine; nam animal includitur in ratione hominis; unde, qui perfectè penetrat, quid sit homo, statim per ipsam termini hujus cognitionem cognoscit esse animal, & raptus ad assensum, quod sit animal; & tali ista propositio: *homo est animal:* est per se nota, etiam quoad ipsum; quare, cum existentiæ involvatur in essentiæ DEI, & significetur etiam nomine DEUS (nam DEUS definitur vel per terminos *Ens à se*, hoc est existens à se, vel per terminos *Cumulus omnium perfectionum*, inter quas utique etiam est existentiæ, vel per alios æquivalentes, qui existentiæ formaliter quacunque tandem ratione dicunt) existentiæ DEI, sive hæc propositio: *DEUS existit:* est nota per se.

6. At quia nos non statim hos terminos ita penetramus, ut statim intelligamus absque omni prævio discursu, includi in iis existentiæ, & quidem actualiter seu exercitè existentem: quia etiam audita propositione: *Deus existit:* non raptus ad assensum, sicut audita ista: *Totum est majus sua parte:* sed ex aliis argumentis debet nobis Deus existens innotescere (id quod constat experientiæ tam doctorum, quam indoctorum, qui negant, se apprehendendo Deum statim rapi ad affirmandum eum existere) hinc existentiæ Dei, seu propositio hæc: *Deus existit:* non est per se nota quoad nos. Ex quo facilè infertur, Deum debere aliunde innotescere, vel demonstrari.

7. Dico 2. Deus potest demonstrari. Ita Theologi omnes præter aliquos forè Nominales, quos citat tacito nomine Pererius disp. 16. in c. 1. ep. ad Rom. eorumque sententiam ait repudiandam, ac explodendam. Gormaz autem de DEO n. 8. nominat Petrum Alliacensem, Bassolum, & Majorem: putatque cum aliis, quos citat n. 6, quibusque jungendus Esparza l. 1. de DEO q. 2. a. 2. & 3. esse de fide, quod DEUS ex creatu-

creaturis saltem moraliter demonstrari possit. Angelicus autem l. 1. contra gentil. c. 12. in 1. argum. oppositam nostra sententiam vocat *er-
orem, & in corp. falsitatem.* Et sane testimoni-
a Scripturarum sunt valde efficacia. Sic *Sapien-
tiae* 13. v. 1. dicitur *Vani autem sunt omnes homines,
in quibus non subest scientia DEI.* & paulo post: v. 5.
*A magnitudine enim speciei, & creature cognosci-
bilius poterit Creator horum videri.* ad Rom. 1.
v. 19. *Quia quod notum est DEI, manifestum est illis;
DEUS enim illis manifestavit; invisibilia enim ipsius
a creatura mundi per ea, quae facta sunt intelle-
cta conspicuntur; sempiterna quoque ejus virtus,
& Divinitas, ita, ut sint inexcusabiles.*

8. Jam sic: possit DEUM videri, mani-
festum esse, ejus virtutem, ac Divinitatem intel-
lectam conspicere, eum ignorantes esse inexcusa-
biles, & quidem non quomodounque (quia
ad hoc sufficeret evidens credibilitas) sed quia
noluerunt intellecta conspicere, haec, inquam,
non significant tantum aliquam probabilitatem;
sed evidentiam. Consentunt Patres; nam S.
Hieron. in superiorum textum S. Pauli ad Rom.
1. v. 20. ait: *Tam evidenter intellecta sunt, ut con-
spicta dicantur.* S. Maximus Confessor econ-
omicorum centuria 3. c. 8. *Conspicua namque
creatura claram praebet notitiam, quod sit Conator, at
non qualis sit.* Alii autem Patres passim dicunt,
DEUM nesciri non posse. Tandem demonstra-
tiones DEI tam ex principiis moralibus, quam
ex physicis, deflumpt, quae vel ex Philoso-
phia sunt omnibus nota, tales sunt, ut nemo ni-
si stultus, aut infrunite malus eas ausit negare.

9. Ob. 1. contra 1. Conclusionem ejus-
que primam partem. Notum, & cognitum
sunt idem: atqui nulla propositio est per se, seu
se sola cognita (quippe ad hanc denominatio-
nem requiritur necessariò intellectus cognoscens)
ergo nulla est per se nota. Confirmatur:
Si illa propositio est per se nota, quare ite
penetrata necessitat aliquem intellectum ad assen-
sum, omnis propositio erit per se nota; cum
omnis suo modo necessitat intellectum Divi-
num: sed hoc est nimium: ergo: Resp. dist.
maj. notum actu, & cognitum actu sunt idem.
conc. maj. notum potentia & cognitum actu.
neg. maj. & distincta proportionaliter min. neg.
conseq. In definitionibus vel etiam descriptio-
nibus verba non semper significant actum, sed
tantum potentiam, ut notum vel ex definitio-
ne Termini Logici.

10. Ad confir. om. quod omnis propositio
seu omnis veritas sit per se nota DEO, qui ne-
cessitatus est ad cognoscendam omnem verita-
tem, si praesertim praedicatum involvatur in ra-
tione subjecti, ne fiat nova quaestio de nomi-
ne. Quando autem simpliciter dicitur propositio
per se nota, communiter intelligitur respectu
creature, seu quae necessitat intellectum crea-
tum, praeceps penetratis ritè terminis, qualiter
eum non necessitat omnis propositio, etiam si
praedicatum sit de ratione subjecti; quia non
omnem talem propositionem, praesertim si sit
de altissimis rebus supernaturalibus, penetrat
intellectus creatus. Si tamen velis dicere,
quamvis talem propositionem esse notam per
se quoad se, nil absurdum dices, modo praedica-

tum sit de ratione subjecti, & non tantum
aliquid accidentaliter, vel per connexionem ei
conveniens. In forma neg. maj. quia hic &
nunc per notum per se intelligitur notum intel-
lectui creato. vel disting. erit nota quoad se,
seu etiam quoad DEUM, si praedicatum sit de ra-
tione subjecti, conc. maj. quoad nos, seu intel-
lectum creatum. neg. maj. &c.

11. Ob. 2. Juxta nos omnis definitio cu-
juscunque rei esset per se nota; quia semper
praedicatum est de ratione subjecti: hoc est ni-
mium: ergo. Confir. Sequeretur, quod etiam
haec propositio: *DEUS est Trinus*: esset per se
nota: hoc est incredibile: ergo. Resp. neg. mi.
Quando autem aliqui oppositum dicunt, ser-
mo ipsis est de nota non quoad se tantum, sed
quoad nos. Ad confir. Godoy & eo teste
Thomistæ conc. ma. negant mi. ego dist. ma.
fequeretur, quod ea propositio esset per se nota,
si Personæ sunt de essentia Divinitatis. conc.
ma. secus neg. ma. & dist. proportionaliter
mi. neg. conseq. an autem Personæ sint de es-
sentiâ DEI, an non, hic non est locus disputandi.

12. Ob. 3. contra 2. partem conclusio-
nis primæ. Illud est notum per se etiam nobis,
cujus notitia naturaliter nobis inest: ita inest
notitia de existentia DEI, ut docet S. Dama-
scenus apud S. Thomam citatum n. 5. & passim.
alii Patres: ergo. Confir. 1. Prima veritas de-
bet esse maximè cognoscibilis à nobis: ergo de-
bet esse nota per se etiam nobis: sed prima ve-
ritas est DEUS: ergo. Confir. 2. Sicut DEUS
est summa bonitas communicat se creaturis im-
mediatè physicè per creationem, ita tū summa
veritas se communicat iisdem immediatè per
cognitionem immediatam sui: sed hoc est se
reddere notum per se etiam quoad nos: ergo.
Resp. neg. ma. Cognitio alicujus rei etiam tunc di-
citur nobis esse naturalis, vel naturaliter inesse,
quando à natura instigatur ad eam comparan-
dam, & ab ipsa natura principium aliquod ejus
habemus, ex quo illam facillimè inferimus, si-
cūt habemus respectu existentia DEI, quam ex
nobis, & magis ex universa natura creata fa-
cillimè inferimus. Unde quidam non male di-
cunt, hanc DEI cognitionem esse nobis natu-
raliter instans non in se, sed in radice.

13. S. Thomas cit. n. 5. ad 1. ait: natu-
raliter nos DEUM cognoscere confusè sub præ-
dicato quidem re ipsa convertibili cum DEO,
quoniam tamen cognoscamus illud esse convertibile:
e. g. sub ratione beatitudinis nostræ, quoniam
tamen non omnes agnoverunt in DEO statu-
endam. Ad primam confir. neg. ant. DEUS
est prima veritas in essendo & in cognoscendo:
sed tamen nos prius cognoscimus nos
ipso & creaturas, atque ex his primùm inferi-
mus DEUM dari. Unde prius cognoscimus ali-
quas veritates secundas, scilicet creature, vel
etiam prima principia creata. Ad secundam
confir. neg. ma. cum enim DEUS liber sit ad
communicandum se pro libitu per utramque hanc
viam, potuit se unâ communicare immediate,
alterâ mediata: & hoc fecit. Sic etiam se com-
municavit tantum, & non amplius pro libitu suo.

14. Ob. 4. Est per se notum quoad nos,
quod debeamus DEUM colere: ergo etiam

quòd DEUS debeat existere; nam hoc includitur in priori: ergo. Confir. Natura nos incitat ad colendum, & invocandum aliquem DEUM: ergo etiam ad eum cognoscendum. Resp.. dist. ant. est per se notum, quòd ab solutè debeamus DEUM colere. neg. ant. quòd conditio- nate, si DEUS existat. conc. ant. & neg. con- seq. Eodem modo est per se notum, quòd debeamus Superiorem revereri, si existat: non autem est per se notum, quòd existat. Ad confir. conc. totum; hoc enim plus non probat, quàm naturalem nobis aliquomodo esse cognitionem DEI, scilicet ut explicatum est n. 12. Potest etiam responderi, naturam nos tantum incitare ex suppositione, quòd detur DEUS, non autem antecedenter ad hanc hypothesin Reliqua, quæ hic possent objici, dabimus infra, quando de demonstratione DEI quasi à priori.

15. Ob. 3. contra 2. conclusionem. Verba: *videri, manifestum esse &c.* non semper significant in Scripturis evidentiam; ergo nostra probatio non subsistit. Confir. Si potest dici, quòd illa verba significant evidentiam, potest etiam dici, quòd significant existentiam DEI esse notam per se: hoc non admittimus: ergo. Resp. om. ant. neg. conseq. Si quibusdam in locis similia verba non significant evidentiam, idèò id contingere debet; quia vel alius Scripturæ locus, vel traditio, aut definitio Ecclesiæ, vel ratio manifesta, aut communis interpretatio obstat; alias enim ex regula S. Augustini Scriptura accipienda est in sensu, quantum potest, proprio: nil autem tale obstat, quin verba à nobis adducta, sumantur de visione evidenti (non corporali) sed intelleculali. Ad confir. neg. ma. DEUS dicitur quidem videri, sed procul, ut habetur *Jobi 36. v. 25.* ex quo recte Gaspar Sanchez & Gormaz de DEO n. 49. inferunt, de notari visionem adhuc obscuram, & per effectus.

16. Ob. 6. Existentia DEI potest credi: ergo non potest demonstrari. prob. conseq. fides & evidentia de eodem objecto non stant simul: ergo. Resp. Quidam negant. & volunt, existentiam DEI esse potius aliquod præambulum ad fidem, quàm articulum fidei: alii probabilius negant conseq. quamvis enim non possint juxta quosdam simul stare in eodem actu scientia, & fides (quod multi alii negant) non tamen repugnat, quòd minus stent simul, vel saltem successivè in eodem intel- lètu duo actus, unus fidei, alter scientia; nec enim obstat actu fidei, si objectum ejus materiale sit ex alia ratione, per alium actuum at- tacta, evidens (quidquid sit de objecto formalis) nam tamen est liber ad assentiendum etiam ex motivo inevidenti. Certè in Scripturis plura revelantur ratione naturali evidentia e. g. quòd omnes homines moriantur: quòd cœci non videant: quòd aquæ decurrant ad mare &c. nec ista DEUS otiosè revelat, sed, ut credantur.

ARTICULUS II.

An DEUS possit ignorari.

17. Dico. DEUS invincibiliter ignorari non potest saltem diutius ab

homine rationis capace. Hoc ad minimum supponit S. Thomas I. 2. q. 89. a. 6. ubi docet, cum originali peccato non posse dari culpam tantum veniale, èò quòd puer habens annos discretionis statim teneatur se convertere ad suum finem, seu DEUM. Eandem assertiōnem tradunt Granadus in I. p. tr. 1. disp. 1. sec. 3. & plures ab eo n. 12. citati. item Lyranus, Abulensis, Vasquez, Card. Lugo disp. 5. de *Incarn.* sec. 6. n. 107. Amicus, Valentia, Coninck, & alij præsertim Recentiores communiter contra Arriagam & alios paucos, videturque desumti ex Scripturis dicentibus de DEO *Job. 36. v. 25.* Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul: quod licet non debeat accipi de iis, qui rationis usum non habent (sicut nec debent accipi de his præcepta in Scripturis contenta) tamen debet intelligi de habentibus usum rationis, & oculos non claudentibus, sicut scilicet videntur sol ab omnibus.

18. SS. Patres etiam nostram sententiam adstruunt: Sic S. Cyprianus I. de *idolorum vanitate* ait: *Hec est summa delicti, nolle agnoscere, quem ignorare non possis.* Tertull. I. de *spectacul.* c. 2. ait: *Nemo negat, quia nemo ignorat, quod ultrò natura suggestum, DEUM esse universitatis conditorem.* S. August. tract. 106. in *Joan.* *Hec est enim vis verae Divinitatis, ut creature rationali jam ratione utenti non omnino, ac penitus possit abscondi.* Idem in *psal. 74.* de DEO ait: *Qui ubique secretus est, ubique publicus, quem nulli licet, ut est cognoscere, & quem nemo permittitur ignorare.* S. Hieron. vel, ut alij volunt, quidam Philippus in *Jobi 36. v. 25.* ait. *Nullus tamen est, qui se abscondat à calore ejus: & ideo unusquisque mortalium, licet de longe, sentit, & intelligit DEUM.* plura vide apud Granadum loc. cit. & Falsolum in I. p. tom. I. q. 2. a. 2. n. 9. & seqq.

19. Probatur conclusio ratione. Homo quivis, si pervenit ad usum rationis, agnoscit brevi aliiquid esse bonum, & faciendum, aliud esse malum, & vitandum: item habet remorum conscientiæ ob malefacta: ergo debet agnoscere aliquam supremam regulam honestatis, itemque aliquem legistatorem supremum, & vindicem mali: ergo jam sub aliquo prædicato agnoscit DEUM, quod solum petimus; nec enim volumus, DEUM statim sub omni prædicato debere agnosciri a quovis. Quamvis autem existimem, DEUM etiam sub ratione conditoris universi, saltem vix ab aliquibus, certè non diu, invincibiliter ignorari posse, quòd hæc notitia de DEO, inòd etiam major de eo, tanquam remuneratore superno necessaria sit ad salutem, & DEUS facientibus, quod est in se, non neget ita necessaria: tamen istud hic & nunc ad hanc conclusionem defendendam non est neceſſe asserere. Antec. prob. experientiæ universalissimæ, & ex eo, quòd prima juris naturalis principia diu saltem ignorari non possint, ut iterum experientia monstrat.

20. Confirmatur. Synteresis aut conscientia vel natura humana, aut lumen rationis hominem saltem movet, ut dubitet, an non sit DEUS dominus omnium, vindic malorum &c. Jam vel talis dubitans ulterius inquirit, & agnosc-

agnoscet DEUM dari, vel non inquirit, & non inculpabiliter nesciet; nam utique quivis statim agnoscit, hanc veritatem, *an habeat supremum Dominum, quem colat*, debere à se inquiri, nec posse à se negligi tanquam inutilem, vel ad se non pertinentem, sicut negligi potest inquisitio in parem, vel imparem numerum stellarum; cùm sit fundamentum omnis vitæ moralis. Pariter etiam ipsa pulcherrima mundi constructio moveret dubium saltem, an non detur mens sapientissima, quæ prudentissimo ordine omnia struxerit, quam venerari, ejusque voluntatem sequi oporteat: hoc autem posito, si indagare quis negligat, invincibilis non erit ignorantia.

21. Petes, an saltem vincibiliter DEUS possit diu ignorari. Resp. Si per vincibilem ignorantiam intelligitur illa, quæ in se vinci potest, hic & nunc autem non statim vinci debet, talis etiam saltem diutius, dari non potest; nam de hac discurrendum sicut de invincibili ignorantia. Si autem per vincibilem ignorantiam intelligitur theologicè peccaminola, ut communiter intelligi solet, non potest DEUS vincibiliter omnino ignorari; nam hoc ipso, quod quis peccet, & theologicè quidem (nam peccatum philosophicum suppono hic ex *tr. de act. humanis*, & communis ut moraliter saltem impossibile) debet agere contra præceptum DEI, adeoque debet DEUM saltem habitualiter scire sub ratione supremi legislatoris, vel primæ regulæ honestatis: consequenter non potest, qui peccat, DEUM omnino ignorare. vide hac de re *La Croix l. 5. à n. 55.* ubi ait, peccatum actualiter & exercitè cognoscere DEUM, sed remisè, sicut cytharizans actu cognoscit regulas artis, quamvis non reflexè de iis cogitat: sic etiam, ut habet Lugo apud eundem *La Croix*, sacerdos peccans contra castitatem, cognoscit exercitè & experimentaliter, se esse voto adstricatum. Non autem nego, quod possit DEUS vincibiliter ignorari secundum quid, hoc est, non cognosci sub prædicato formalis, & explicito DEI e. g. sub ratione Creatoris omnium, entis improducti, sibi ac aliis plenè sufficientis ad existendum, summi ac simpliciter necessarii boni; nam cum hæc per se nobis nota non sint, demonstrationes autem non sint adeo omnino obviae, homines summè rudes, ac barbari, & vix ultra sensum sapientes poterunt culpabiliter hac DEI notitia clariore carere, dum scilicet culpabiliter inquirere negligunt.

22. Ob. 1. S. August. *tr. 106. in Joan.* verbis citatis n. 18. adjungit ista: *Exceptis enim paucis, in quibus natura nimis depravata est, universum genus humanum DEUM mundi hujusfatur auctorem: ergo aliqui possunt DEUM ignorare.* Confirm. ut S. Augustinus se ipsum explicat in sensu accommodo, ita in eodem alij SS. Patres, quando dicunt, DEUM ignorari non posse, accipi possunt de sapientibus, aut magis ingeniosis, non verò de omnibus rudibus, ac barbaris: ergo. Resp. dist. conseq. possunt aliqui DEUM ignorare omnino, & sub omni præ-

dicato re ipsa convertibili. neg. conseq. sub prædicato auctoris, vel creatoris universi subdist. & hoc possunt invincibiliter ac diu. neg. conseq. vincibiliter, vel non diu, om. conseq. S. August. cit. n. 18. exp̄s̄ dicit, DEUM non posse omnino ignorari, quamquam dein in hominibus depravatis, seu vitiis admittat ignorantiam culpabilem ejus, ut auctoris mundi, sicut sub predicato magis explicito. Ad confirm. neg. ant. quoad utramque partem; nec enim S. August. se explicat, ut adversarii volunt, sed ut modò declaravimus: neque SS. Patrum dicta universalia debent restringi, nisi ratio, aut auctoritas ad id cogat; cùm tamen in nostro casu cogat ad non restringendum.

23. Ob. 2. Brafili, ut suo in idiomate carent literis F. L. R. ita carebant Fide, Lege, Rege. Fertur sane, quod ante adventum Lusitanorum nullum Numen agnoverint. Ut etiam testantur quidam, qui apud Indos diu vixerunt, aliqui Barbari inveniuntur, qui jam adulti, & interrogati, an unquam de DEO cogitaverint, sincere respondent, nunquam proflus; quin apud alias nationes per plura secula nulla fuit de DEO notitia: atqui non est credibile, quod inter tot innumerabiles homines non fuerint aliqui invincibiliter ignorantibus: ergo. Resp. neg. mi. vel ejus suppositum, scilicet quod ignoraverint DEUM.

24. Quod Brasili non caruerint omni notitia DEI, vide infra n. 85. si autem caruerint notitia DEI clariore, non caruerint invincibiliter: certè ut plurimum vixere non ut homines, sed ut bruta, vitiis prorsus immersi, qua ratione facile exclusere cogitationes clariiores de DEO, quibus hic ipse omnes homines salvari cupiens, etiam eorum animos sèp̄ius pulsavit; itēmque suggestiones SS. Angelorum, qui etiam eorum custodiaz destinati fuisse. Quare, licet omitti possit, eos DEUM sub clariore conceptu non agnovisse assertivè, seu affirmando, tamen negari non potest, eos illum agnovisse dubitando. Admitti quidem etiam potest, eos nulla religione universalis, vel patriæ toti communi aliquem DEUM coluisse, sed quod ita eum ignorarint, ut hec dubium eorum conscientiam lancinaret, probari non potest.

25. Et licet hoc Indi aliqui de se dixerint, non ideo verum dixeré. Certè, ut Gormaz observat, Barbari illi sèp̄e Lusitanos veritatem celabant. Potuit etiam contingere, ut postea non fuerint recordati suarum cogitationum, aut dubiorum; quia potuere ea statim repellere, ut licentius peccarent, & sic morsus conscientiae obruere facinoribus pessimis. Quod additur de integris nationibus, incredibile est, adeo ut vel Cicero *L. 1. de legibus sub initium* dixerit, nullam ex hominibus gentem esse, neque tam immanis etiam; neque tam feram, quæ, licet nesciat, qualem DEUM habere debeat, habendum tamen ignoret. Certè, præter superius dicta, tot clarissima indicia ex mundi fabrica, ex variis scelerum punitionibus, ex

tem-

tempesstatibus ac fulminibus &c. supremum aliquem gubernatorem esse, aut vindicem criminum non finunt omnino latere.

26. Ob. 3. Gentiles possunt invincibiliter nescire multa principia juris naturae, nobis manifestissima, e. g. quod adulterium, fornicatio, ebrietas &c. sint mala: ergo etiam possunt invincibiliter ignorare DEUM. Confirm. Possunt invincibiliter ignorare Christum, vel DEUM, saltem ut remuneratorem supernaturalis: ergo etiam DEUM simpliciter. Resp. dist. ant. gentiles possunt ignorare aliqua principia juris naturae, conc. ant. omnia, praesertim facilissima, & quae sint fundatum primum omnis honestatis. neg. ant. & conseq. Tale autem principium facilissimum, similique fundatum, seu radix honestatis est existentia DEI, quae obvio discursu patet cuique.

27. Ad confirm. om. ant. neg. conseq. Ex creaturis, itemque ex dictamine conscientiae, aut synteresi, ac obligatione ad honeste agendum, apparet quidem DEUS creator, aut certe legislator, non autem Christus, aut remunerator supernaturalis. Hinc omisso, quod de his primo non incidat barbaris suspicio, aut dubium, tamen credibile non est, quod non incidat dubium de legislatore. Unde, licet priora possint ignorari invincibiliter, tamen non possunt ista. Dixi invincibiliter: nam invincibiliter ignorari non potest etiam DEUS ut remunerator supernaturalis; si enim faciat homo, quod est in se, DEUS ipsis suggereret hanc notitiam, necessitate medii ad salutem necessariam, ut colligitur ex propositione 22. damnata ab Innocentio XI. quae ita habet: *Non nisi fides unius DEI necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.*

28. Ob. 4. Ex eo, quod homo cognoscat aliqua honesta, aliqua inhonestia, aliqua licita, aliqua prohibita, alia precepta, non ideo cognoscit DEUM legislatorem: ergo probatio n. 19. allata nil valet. Prob. ant. potest dici, quod ea in tantum cognoscat esse honesta, vel inhonestia, in quantum cognoscit esse conformia, vel disconformia rectae rationi, vel naturae rationali: vel si cognoscit etiam ut prohibita, potest apprehendere ut prohibita a legislatore creato, communitate vel republica humana: ergo. Resp. neg. ma. ad prob. neg. 1. p. ant. nam cum homo apprehendat non qualiscumque indecentiam, qualis est, si quis etiam necessario nudus incedat, sed culpabilem, non agnoscit tantum disformatatem quamcumque cum natura rationali.

29. Nam natura rationalis, in se praespectata, non obligat ad culpam, sed ad hanc obligat lex DEI (ut suppono huc ex tract. de aet. humana.) unde peccans debet agnoscere legem DEI, adeoque hunc legislatorem. An autem in aliquo casu, ad minimum moraliter impossibili, possit quis peccare tantum philosophice, huc non dispuo; quia etiam Barbari theologice peccant, ut est innegabile. Sed nec secunda pars antecedentis est vera; quia synteresis proponit ut

inhonesta, & prohibita etiam peccata occultissima, non plebi tantum, sed regibus quoque, qui nulli potestati creatae subsunt. ergo non tantum ut prohibita a legislatore creata, qui nec occultissima, nec omnia praesertim supremorum principum peccata posset punire, aut ab iis deterre; si non esset aliorum etiam istorum vindicta.

30. Ob. 5. Sunt aliqua motiva apparentia suadentia non dari DEUM, e. g. ex eo, quod homines mali sint in hoc mundo felices, boni infelices, aliqui tentantur ad dubitandum de providentia DEI: ergo etiam ethicus poterit induci ad eum omnino negandum. Confirm. Si quis doctor magnae auctoritatis diceret rusticus, non dari DEUM, non minus inculpabiliter ei crederet, quam si diceret, dari quaternitatem in Divinis: ergo. Resp. disting. conseq. ad eum negandum inculpabiliter, & quidem tantum sub praedicatis magis explicitis, juxta explicacionem n. 21. datam. conced. conseq. ad negandum eum inculpabiliter. neg. conseq. offert enim DEUS, sicut ad alias tentationes vincendas, ita ad hanc superandam semper gratiam sufficientem. Ad confirm. neg. ant. cum numerus Divinarum Personarum habeatur tantum ex revelatione, & non ex principiis naturae insitis, potest utique faciliter rusticus auctoritate magni viri induci, ut credat inculpabiliter quaternitatem esse revelatam, praesertim cum juxta valde probabilem Suarezii, & aliorum plurium, quam etiam tr. de fide secutus sum, fententiam, notitiam mysterii SS. Trinitatis re ipsa & explicitè habita non sit necessaria necessitate medii. At vero existentia DEI habetur ex principiis obviis naturalibus, ex quibus faciliter potest talis rusticus colligere falsam esse talam instructionem, aut certe de ea dubitare, atque dein faciendo, quod in se est, adjuvante DEO, veritatem invenire: adeoque ignorantia invincibilis foret.

ARTICULUS III.

An Deus possit demonstrari à priori, vel quasi à priori.

31. Demonstratio, ut notum ex Logica, alia est propter quid, seu à priori; quando scilicet demonstratur effectus per causam, quod dicitur à priori physico: vel quando per praedicatum formaliter prius demonstratur aliud posterius, e. g. ex essentia proprietatis, ut ex rationalitate risibilitatis, quod dicitur à priori logico, vel metaphysico. Alia est demonstratio quia, seu à posteriori, quando demonstratur causa ex effectu, vel per praedicatum posterius aliud formaliter prius, ut ex proprietate essentia. Alia dicitur quasi à priori; quando scilicet demonstratur aliquid per terminum convertibilem. Non autem nunc quarumvis de demonstratione à posteriori, de qua inferius, neque de demonstratione stricte à priori; quia DEUS causam habere non potest, neque

Neque etiam ejus essentia est prior existentiā; nam, quæcumque statuatur essentia DEI, ea formaliter includit existentiā, de qua re infra. Sed controversia hīc est de demonstratione *quasi à priori*, seu per terminum convertibilem, abstrahendo ab effectibus creatis.

32. Dico. Argumenta *quasi à priori* ad demonstrandam existentiā DEI hucusque inventa, non sunt demonstrativa. Conclusio est contra Antonium Perez, Esparza, Rhodes, Viva, & aliquot alios ingeniosos Recentiores: non autem indiget probatione, sed tantum refutatione argumentorum. Noto tamen istud: rationes, quas gravissimi, & ingeniosissimi Theologi non agnoscunt esse demonstrativas, verosimilius tales non sunt: ita se habent rationes adversariorum: ergo, majorem si neges, debes dicere, quod clarissimi viri vim earum non penetrarint, quod est, ut Recentior quidam ait, contra regulas Galatæ; si enim demonstrationes forent, & vis earum percepta fuisset, intellectum rite dispositum, qualis censeri debet virorum ingeniosissimorum, statim ad assensum rapuissent. minor autem negari non potest: nam plerique Theologi evidentiam illis argumentis abnegant, & clare Angelicus 1. p. q. 2. a. 1. in corp. § 1. i. contra gentiles c. 11.

33. Sed & SS. Patres (excepto fortè S. Anselmo, de quo dubitari potest, an suum argumentum voluerit tanquam demonstrationem proponere) non adhibent ista argumenta, quasi à priori desumpta, ad demonstrandum DEUM; sed ordinariè afferunt demonstrationes ex effectibus, seu à posteriori, quin S. Dionys. c. 7. de Divinis nominibus sic habet: *Fortè id veraciter dicemus, nos DEUM non ex ipsis natura cognoscere (id nempe ignotum est, omnemque superrationem, ac sensum) sed ex creaturarum omnium ordinatissima dispositione, ut ab ipso productus. Accedit, quod argumenta horum Recentiorum patiantur retorsiones valde difficiles.*

34. Ad solutionem autem istorum argumentorum, & applicandas retorsiones prædicto Primo, ipsos adversarios communiter admittere, existentiā DEI non esse notam per se quoad nos, de qua re n. 5. § 6. Secundò misterium SS. Trinitatis demonstrari à nobis non posse, cùm sit supra captum nostrum, sicut neque demonstrari potest ejus implicantia. Tertiò, impossibilem esse creaturam perfectissimam saltem finitam, ut communiter docent Philosophi; quia omnipotenti infinita non potest terminari effectu finito. Quartò, pariter implicare numerum finitum maximum, cuius ratio breviter est: quia vel illi non posset à DEO addi unitas, adeoque finitum exauriret omnipotentiam DEI: vel si illi adderetur unitas, debet fieri infinitus, quod est falsum; nam item ablata unitate fieret finitus, adeoque infinitum esset finitus, acceptiōibus exauribile, quod est contra definitionem infiniti. Quinto, per ens sine defectu non intelligi tantum ens sine defectu positivo; sed etiam sine negativo, hoc est, ens habens omnem cumulum per-

fectionum, sive positivè perfectissimum; siā enī non foret DEUS.

35. Sexto noto, juxta Atheum ens ita perfectissimum esse Chimæram: unde ad ejus mentem diu negatur possibile, donec evidenter probetur esse possibile, & hoc ejus suppositum evidenter evertatur. Septimo, Atheum non debere positivam implicantiam in DEO ostendere; quia, quamvis hanc non ostendat, non sequitur, DEUM esse evidenter possibilem; nam hæc argumentatio: *Nulla appetet implicantia: ergo res est possibile: ad summum est probabilis, & neutriū demonstrativa, ut agnoscat ipse Perez.* Octavo, hanc ipsam argumentationem, ut sit bona, & maximè ut sit demonstrativa, debere supponere existentiā DEI; nam ideo eam concedimus rite concludere; quia censimus nihil negandum omnipotentiæ Divine, quod contradictionem non involvit: at non pariter concedit Atheus; nam mundus alius, ex partibus ab hoc nostro omnino distinctus compositus, non involvit esse, & non esse: & tamen non concedetur possibile ab Atheo, qui nihil nisi novas mutationes circa entia existentia seu atomos aternas admittit. Si dicas, talem mundum involvere ex mente Athei contradictionem, eo quod deberet esse productus, quia existit, & non productus, quia non haberet causam, jam confugis ad prædicata contradictionia mediata, qualia etiam ipse apparentia opposit enti perfectissimo.

36. Nono notandum, aliud esse rem existere tantum in intellectu, sive signatè, & secundum conceptum formalem: aliud rem existere à parte rei, sive exercitè, seu secundum existentiam realiter, aut physicè actuatam, & ad statum realem deductam; nam multa existunt in intellectu, quin unquam existant à parte rei, e. g. alijs mundus. Decimo, aliud esse conceptum formale rei inadæquatum, seu præcisivum, e. g. si concipitur animal ut sic, tunc animal, prout est à parte rei, concipitur tantum inadæquatè, & præcisivè: aliud esse conceptum adæquatum, & deductum ad statum realem, seu existentiam, e. g. si concipitur Petrus cum omnibus prædicatis etiam individuantibus, & quidem inter se comparatis ut compossibilibus & coexistentibus.

37. Jam quamvis primo modo concepta res non involvat in suo conceptu formali contradictionia, non sequitur eam esse possibilem; nam si etiam hircocervus præcisè consideretur secundum naturam hirci, non involvit contradictionia, nec appetit impossibilis, quin propterea posse dari à parte rei; quia scilicet habet alia prædicata cum prioribus incompossibilis, à quibus hic conceptus inadæquatus præscindit. Et talē conceptum tantum inadæquatum dicere potest Atheus esse carentiam omnis imperfectionis: si tamen possit præscindere à prædicato entis, quod ad Athei mentem nec essari dicit productionem vel dependentiam, quæ, et si forte ex mente ejusdem Athei non esset dicenda imperfectio, tamen est imperfectio ex men-

te volentium demonstrare DEUM: certè est excludens aseitatem, adeoque Deitatem. Et in hoc sensu Atheus semper negat carentiam omnis imperfectionis, seu exclusivam etiam productionis, esse possibilem.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

38. **O**b. 1. Nullum bonum est Chimæra: sed ens perfectissimum est bonum: ergo non est Chimæra: ma- est clara: bonum enim est proprietas entis: Chimæra autem non est ens. mi. est evidens; quia bonum, & perfectum identificantur. consequentia est in forma. Jam sic. Si ens perfectissimum non est Chimæra, est possibile: si est possibile, actu existit: ergo prob. mi. Si non existeret, non esset ens perfectissimum; quia careret existentia, quæ est evidenter perfectio: ergo. Argumentum istud proponitur quoque sub his aliis terminis: Carentia omnis imperfectionis non est Chimæra: ergo possibilis: ergo existens. vel obscurius à Perezio: Nullum bonum est pervenisse aliquid ad hoc, ut sit Chimæra: sed ens perfectissimum est bonum: ergo non est pervenisse ad hoc, ut sit Chimæra: ergo est possibile, adeoque existens.

39. Hac ratione videtur in primis probari, DEUM esse quoad nos per se, sive ex terminis notum. 2. Retorquetur argumentum sic: Numerus finitus perfectissimus, seu maximus est bonum: ergo non est Chimæra. Tres Personæ perfectissima in natura identificantur sunt bonum: ergo evidenter possibles. Item creatura perfectissima est bonum: ergo possibilis. In forma responderi potest primo dist. min. Ens perfectissimum est bonum; si verè detur, & exercitè à parte rei. conc. mi. si tantum detur signatè in intellectu præscindente. neg. mi. & conseq. Responsio hæc, cuius major declaratio peti potest ex n. 36. notando 9. & 10. bona est, & ad mentem Angelici 1. p. q. 2. a. 1. ad 2. ubi sic ait: *Dato etiam, quod quilibet intelligat, hoc nomine DEUS significari hoc, quod dicitur, scilicet illud, quo majus cogitari non potest, non tamen propter hoc sequitur, quod intelligat id, quod significatur per nomen, esse in rerum natura; sed in apprehensione intellectus tantum. Nec potest argui, quod sit in re, nisi daretur, quod sit in re aliquid, quo majus cogitari non potest, quod non est datum à ponentiibus DEUM non esse.*

40. Resp. 2. juxta mentem Athei neg. mi. cum enim ens perfectissimum juxta Athem sit Chimæra, non est bonum: vel est bonum & simul non bonum, hoc est Chimæricum & nullum bonum. ad prob. dist. illatum. Bonum verum & perfectum verum identificantur. conc. illatum. Bonum Chimæricum & perfectum verum, vel vicissim bonum verum & perfectum Chimæricum identificantur. neg. illatum. Debet igitur aliunde demonstrari,

quod ens perfectissimum habeat veram perfectionem, aut veram bonitatem, & non tantum Chimæricam. Nec dicas reflexè: Ens verè perfectissimum, vel carentia vera omnis imperfectionis est bonum, & non Chimæra; nam eodem modo dicam: Numerus finitus verè maximus, & perfectissimus: Creatura verè perfectissima &c.

41. Ratio est, quia, nisi aliunde probatur, dari ens verè perfectissimum, Atheus semper respondere potest, hoc ipsum esse Chimæram; sicut si dices: *Imperfectione verè perfectissima: sicut enim hic terminus est complexus ex duobus contradictoriis, scilicet ex imperfectione, & perfectissimo: ita etiam terminus: Ens verè perfectissimum: est terminus eodem modo complexus; nam juxta Athem ens jam significat dependentiam ab alio, quæ juxta omnes, saltem non Atheos, est imperfectione. Et quamvis hoc re ipsa sit falsum, non tamen est ex terminis notum; sed debet demonstrari, quod non sit dicendo tantum: Ens verè perfectissimum. Nec etiam dicas: Ens in suo conceptu non involvere ullam dependentiam, vel imperfectionem; quamvis enim hoc admittatur in scholis, ubi admittitur DEUS, tamen ex se evidens non est, præsertim si loquamur de ente exercitè & in statu physico tali, debetque Atheo probari; aliæ semper dicet, ens excludere aseitatem. Simile responsum datur ad alios terminos: scilicet negatur, carentiam omnis imperfectionis esse verum bonum, vel non esse Chimæram.*

42. Dices cum quibusdam contra retoraciones, implicantiam numeri finiti maximi & creature perfectissimæ aliunde probari; non verò implicantiam entis perfectissimi, at urgeo ex notando septimo n. 35. Sic adversarii ad summum probabiliter ostendunt DEUM, non autem demonstrant: imò cùm contra mysterium SS. Trinitatis afferri non possit implicantia verè talis, etiam hoc demonstratum foret; posset enim eodem modo dici: Carentia tria omnis imperfectionis: Ens trinum perfectissimum. Si dicas, in his occurrere saltem contradictiones apparerent tales respectu intellectus humani: respondeo, etiam in intellectu Athei dari contradictiones apparerent tales in ente perfectissimo, cùm jungatur ens, hoc est juxta ipsum, dependentia, & perfectissimum, hoc est ad mentem argumentantium, aseitas. Deinde non statim capit, quomodo omnes perfectiones, DEO attributæ, sint impossibilis, e.g. quomodo sicut libertas simul & immutabilitas, quæ tamen debet supponi in ente omnimodè perfectissimo: non ita se res habet in demonstratione à posteriori; quia ibi aliunde demonstratur ens à se, & ex hoc prædicato dein alia deducuntur.

43. Dices 2. Si terminus *Ens perfectissimum* est complexus, & involvit duo contradictoria; separemus per intellectum ista contradictoria, hoc est, imperfectionem à perfectione, & dif- curra-

curramus de hæc sola, tunc procedet demonstratio. Resp. neg. quod hæc separatio possit fieri ex n. 34. notando 5, hæc enim separatio non esset pura negatio imperfectionum positivarum, sed accumulatio omnium perfectionum, ut scilicet excludatur omnis imperfection etiam negativa, quas perfectiones Atheus negat esse compossibilis. Dein non posset falso separari prædicatum existentis, ut patet: & tamen hoc prædicatum ex mente Athei jam involvit dependentiam, donec oppositum aliunde ei demonstretur. Responderi potest secundò: dato etiam, quod hæc separatio possit fieri, fieri deberet tantum per præcisionem formalem: ex quo non sequitur, quod in statu exercito ens perfectissimum non involvet contradictionia, ut colligi potest ex n. 36. notando 9. & 10. Hæc responsio bona est, prius fors expeditior. Si urgeas: quælibet Chimæra componitur ex partibus, quarum quælibet seorsim est possibilis: ergo etiam ista, quæ est composita ex perfectionibus & imperfectionibus: ergo tam perfectiones, quæ imperfectiones seorsim sunt possibilis: ergo etiam solus cumulus perfectionum est possibilis, adeoque DEUS. Resp. neg. ant. quod falso est in omnibus Chimæris compositis ex uno membro necessario: e. g. juxta omnes non Atheos est Chimæra DEUS non existens: ergo potest Atheus dicere, etiam antecedens esse falso in aliis, donec ipsi oppositum aliunde demonstretur. Accedit, quod præsertim hæc Chimæra Ens perfectissimum non possit partialiter ita accipi; nam in ipso prædicato perfectissimum jam involvitur existentia, adeoque ex mente Athei dependentia, seu imperfection. Si autem existentia per intellectum separatur, per se ruit argumentum.

44. Dices 3. Duo contradictionia non possunt esse idem inter se: sed ens perfectissimum, seu parentia omnis imperfectionis, & aliqua imperfectionis sunt contradictionia: ergo non possunt esse idem inter se: ergo ens perfectissimum non potest involvere imperfectionem. Resp. quomodo ergo hircocervus potest esse Chimæra? scilicet sunt duo contradictionia idem inter se in Chimæris, sicut sunt, siue existunt, non absolute, sed conditionate; nam, quando dicimus: *Hircocervus est Chimæra*, propositionis est conditionata, sicut omnes propositiones necessariae de creatis, & habet tantum hunc sensum: si daretur hircocervus, daretur Chimæra. Sic etiam non dicit Atheus, defacto dari ens perfectissimum involvens imperfectionem; sed tantum, si daretur, tunc involvetur: ex quo ipse vult inferri, illud realiter non dari.

45. In forma dist. maj. contradictionia non possunt esse idem inter se ita, ut sint, seu existant absolute, conc. ma. conditionate, neg. ma. & om. mi. neg. conseq. Addo: quando dicitur, talem vel talem rem esse actu impossibilem, non significari existere actu duo contradictionia identificata (nam e. g. hircocervus non existit)

sed tantum significari, quod actu sit vera hæc propositio conditionata: si daretur ista res, darentur contradictionia identificata: ex quo tamen ipso insertur, rem hanc non posse actu existere. Nolim autem huc afferas difficultatem, an in Divinis de eadem re possint verificari prædicta contradictionia; nam, quamvis hæc multi admittant, non demonstrant, sed ex principiis fidei inferunt.

46. Dices 4. Hoc enthymema est verum: Datur impossibile: ergo datur parentia alicujus perfectionis: ergo per evidenter illationem ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis etiam hoc est verum: non datur parentia alicujus perfectionis: ergo non datur impossibile: subsumitur: arqui, quando datur parentia omnis imperfectionis etiam negativa, non datur parentia alicujus perfectionis: ergo non datur impossibile: consequenter est possibilis, adeoque existens & DEUS. Resp. conc. vel om. duobus enthymematis, neg. mi. subsumptam; nam, ut jam sepe diximus, parentia omnis imperfectionis, cum non possit concipi ut pura negatio aut nihil, sed debeat concipi ut ens, involvit juxta Atheum dependentiam, adeoque aliquam imperfectionem, consequenter parentiam alicujus, quod falso argumentans supponit esse perfectionem, scilicet parentiam aseitatis. Potest etiam responderi 2. d. dist. 1. ant. Est verum enthymema, si sensus sit: datur impossibile exercitè in statu reali; vel falso per conceptum adæquatum in intellectu. conc. ant. si tantum sit sensus: datur tantum signata & per conceptum præcisum. neg. ant. & cons. potest enim Chimæra abstrahendo ab imperfectionibus considerari ut mera perfectio, quo supposito non sequitur, quod si in intellectu detur Chimæra tantum inadæquate concepta, (qualiter Atheus dicit concipi a suis adversariis hanc Chimæram: Parentia omnis imperfectionis) eo ipso in intellectu detur imperfectionis: quia potest ab hac in statu signato præscindere: consequenter possit consequens enthymematis esse falso in statu signato, adeoque etiam enthymema non verum. Aliud esset, si daretur Chimæra à parte rei, vel adæquate cognosceretur; tunc enim non posset dari talis præcisio: at primum fieri non potest, alterum, ut ait Atheus, etiam non fit. Vide dicta n. 36. & n. 39. Potest responderi tertio dist. ant. Et hoc enthymema & propositio ab' opposito illata habet tantum sensum conditionatum, ex quo nihil absolutum inferitur: conc. ant. habet sensum absolutum, neg. ant. & cons.

Ad clarius capienda has responsiones, nota ex n. 44. quod omnes propositiones necessariae de creatis, vel distinctis à DEO sint conditionatae: & utique antecedens: *Datur impossibile*: absolute non est verum: cumque ex antecedenti conditionato non possit inferri nisi iterum consequens conditionatum, etiam istud non potest esse absolutum: ergo per quamcumque legitimam illationem ab opposito consequentis conditionatae non potest inferri oppositum antecedentis absolutum: consequenter non potest inferri ab soluta

soluta existentia carentia omnis imperfectio-
nis: imò, si ritè accipiatur hoc enthymema,
plus non dicit, quām hæc propositio conditiona-
ta: si datur impossibile, datur imperfectio: ex
qua propositione per legitimam illationem ab
opposito conditionati seu consequentis ad op-
positum conditionis, seu antecedentis hæc tan-
tum iterum conditionata sequitur: si non da-
tur imperfectio, non datur impossibile: ex qua
etiam nihil absolutè infertur; quia si subsume-
retur: atqui, datâ carentiâ imperfectionis, non
datur imperfectio: iterum esset propositio tan-
tum conditionalis; quia solum significaret: si
datur carentia &c. dein hæc ipsa propositio sub-
sumpta, ut jam sæpe dictum, negaretur ab A-
theo, dicente, carentiam illam esse terminum
complexum, adeóque involvere contradic-
tionem & imperfectionem. Addendum etiam
obiter, non esse formaliter æquivalentes proposi-
tiones: *Non datur carentia alicuius perfe-
ctionis: & Datur carentia omnis imperfectionis:* cùm prior sit negativa, altera affirmativa, vel
infinitans. *Sic rectè dicas: sol lucet: ergo dies
est: & ab opposito consequentis: dies non est:* ergo sol non lucet: scilicet si propositio sit ne-
gativa: at malè si infinitans: non sol, sive ali-
quid distinctum à sole lucet.

47. Dices 5. Implicat in terminis, quòd
ens perfectissimum sit Chimæra: ergo. Resp. 1.
conced. totum, ad omnem Chimæram requi-
runtur termini implicantes contradictionem,
adeóque etiam ad hanc, de qua loquimur.
Resp. 2. disting. ant. ex mente Athei, id est,
ipsi termini: *Ens perfectissimum* sunt contradic-
torii. conced. ant. id est, ipsa implicantia, refle-
xè sumpta est Chimæra, vel nulla. neg. ant. &
conseq. & retorqeo in creatura perfectissima.
Si urgeas: ergo DEUS ex terminis est implica-
torius. Resp. disting. illat. DEUS est ex terminis
implicatorius, id est, evidenter est implicatorius,
quod aliquando significatur per has voces. neg.
ant. id est termini, ex quibus fit definitio, vel de-
scriptio DEI, sunt implicatorii, subdist. sunt revera-
tales. neg. ex mente Athei. conced. illat. quòd au-
tem ipse malè hos terminos accipiat, debet ei de-
monstrari à posteriori, cùm à priori non possit.

48. Dices 6. Nullus defectus est sine de-
fectu: Chimæra est defectus: ergo non est sine
defectu: ergo per legitimam conversionem
ens sine defectu non est Chimæra. Cum hoc
coincidit argumentum, quod Viva p. 1. disp. 1.
q. 1. a. 3. n. 15. proponit: nulla Chimæra est
sine contradictione: ergo nulla est sine imper-
fectione: ergo ens sine imperfectione non est
Chimæra. Et addit, non posse responderi,
Chimæram esse bonam, & non bonam; nam
hoc ipso non est bona, ut ait, nisi cum addito
distrahente, atque adeò absolutè non est bona.
Sed idem reponit Athetus, & dicit, ens perfe-
ctissimum etiam tantum esse tale cum addito
distrahente, scilicet ente, quod in suo conce-
ptu involvit imperfectionem, adeóque absolutè
non esse perfectissimum, imò nec bonum. In
forma responderi potest primò dist. ma. nul-

lus defectus in statu exercito est sine defectu
conced. ma. in statu signato, seu in intellectu
præscidente. neg. ma. & conc. mi. sub ea-
dem distinctione conc. vel neg. conseq. Ex-
plicatio uberior hujus responsoris peti potest
ex n. 36. & 37. Infuper notandum, similes pro-
positiones necessarias de creatis esse saltem impli-
citatè conditionales, in quibus copula est sumi-
tur tantum in vi copule, ut significet tantum
convenientiam prædicati cum subjecto: non
autem in vi verbi, ut significet idem, ac exsistit;
unde neque in propositione convertere potest
sumi in vi verbi, e. g. quia in ista propositione
necessaria: *Omne currens est animal*: copula est
non significat existentiam: neque in conver-
sione: *Aliquod animal est currens*, potest illam significa-
re; alias posset ex vero inferri falsum: conse-
quenter etiam propositio: *Ens sine defectu non est
Chimæra*: tantum conditionata est, & signifi-
cat, si detur, vel si exsistat: & subintelligitur:
si ens sine defectu alterius perfectionis, quām
existentiæ, haberet etiam existentiam, non esset
Chimæra. vide n. 47. Resp. 2. neg. mai. quia
saltem aliquis defectus Chimæricus, seu aliqua
Chimæra, id est, juxta Atheum *Ens perfectissi-
mum* est sine defectu. Quamvis autem etiam
sit cum defectu, eò quòd involvit utrum-
que contradictorium, & hinc etiam possit con-
cedi major, tamen, quia est etiam sine defectu,
potest eadem major negari, ut docetur in sum-
mulis, quando examinatur famosum illud enthym-
ema: *Petrus est equus: ergo baculus est in angulo.*

49. Dices 7. Qui dicit: *Ens necessarium
vel necessariò existens non exsistit*, sibi contradicit
in terminis: ergo evidens est, quòd exsistat.
Idem est, si dicatur: *Ens perfectissimum*; quia
inter alias perfectiones est etiam necessitas ex-
istendi. Confirm. Ens impossibile evidenter
non exsistit: ergo ens necessarium evidenter
exsistit. prob. conseq. non est major connexio
inter ens possibile, & non exsistens; quām inter
ens necessarium, & exsistens: ergo. Resp. neg.
ant. quia cùm ex mente Athei sermo sit de en-
te Chimærico, non est contradictione in hac
propositio nisi ex parte subjecti, in quo juxta
ipsum combinantur termini contradictorii. Re-
tortio clara est in propositione, qua dico: *Cent-
rum entia necessariò existentia non existunt*: quam
dicendo utique non sibi contradicunt adversarii.
Si forte velint debere dici: *Non exsistunt centrum
entia necessariò existentia*, ut scilicet per particu-
lam malignantis naturæ omnia negentur, etiam
Atheus volet dici debere: *Non exsistit ens necessariò
existens*. Verbo propositio *Ens necessariò existens
exsistit*: est juxta Atheum de subjecto non
supponente, adeóque falsa, & consequenter ejus
contradictoria. *Ens necessariò existens non ex-
sistit*: est vera. Ad confir. neg. conseq. ad
prob. neg. ant. ex mente Athei; quia ens ne-
cessarium, cùm sit complexum ex duobus con-
tradictoriis, scilicet à se & ens, etiam, utpote im-
possibile, est connexum cum non existente,
adeóque non connexum cum sua existentia.

50. Ob. 2. Ex eodem Perez argumen-
tum,

tum, quod ipse vocat argutum, alii verò mirabile. Vel datur DEUS, vel non datur DEUS: quidquid dicatur, datur DEUS: ergo. prob. minor: si datur DEUS, habetur intentum: si non datur DEUS, datur negatio necessaria DEI: sed hæc ipsa est DEUS; ergo si non datur DEUS, datur DEUS. mai. patet; si enim non datur DEUS, debet esse impossibilis; quia non potest deinceps dari, cùm non possit incipere: ergo ejus negatio est necessaria. mi. prob. Ipsa negatio DEI esset ens necessarium: ergo DEUS. Confirm. Omne, quod est absolute necessarium, non est prudenter odibile, non habet defectum: ergo est ens perfectissimum, adeoque DEUS: atqui negatio DEI juxta Atheum esset absolute necessaria: ergo. Resp. ex mente Athei. neg. mi. & dico, non dari DEUM ad. probat. neg. mi. ad ejus prob. neg. ant. Negationes ex doctrina Suarezii, & Recentiorum longè communiori, quam etiam in philosophia fecutus sum, non sunt entia, sed sunt nihil: cuius oppositum nec à longè est demonstratum; quare ad summum esset hoc argumentum pro existentia DEI probabile.

§ 1. Ad confirm. conc. maj. dist. mi. quod non est odibile, non habet defectum morale. conc. mi. non habet defectum physicum, vel positivum, vel negativum. neg. mi. & cons. Odium & amor non tam respiciunt bonum physicum, quam morale. Sic peccatum, licet ut ens habeat bonitatem physicam, non potest prudenter amari: at negatio pñnarum infernalium, licet non habeat bonitatem physicam, tamen est prudenter amabilis. Sic etiam odium non potest ferri in omnem defectum physicum, & negativum tantum; alias etiam viatio beatifica & B. Virgo essent prudenter odibiles; sed requiritur aliquis defectus vel moralis, vel physicus talis, qui malum aliquod, vel molestiam odio habenti afferat: talis autem Atheo non est negatio DEI; unde ab illo non potest prudenter odio haberi. Ex eo autem, quod esset purum nihil, haberet magnum defectum physicum, & minimè esset DEUS.

§ 2. Ob. 3. ex Ulloa *Physicæ Speculativæ* p. 1. disp. 3. c. 1. §. 2. n. 12. Evidens est evidentiæ metaphysicæ ex illis, quæ non quidem obturet omne os omni tergiversationi humanæ, sed qualis datur inter homines cordatos, scilicet talis, quam prudenter negare non possit, DEUM non esse monstrum Chimæricum, sed esse possibilem: ergo evidens est, eum existere; quia evidens est, eum debere habere omnem perfectionem simpliciter simplicem, inter quas evidenter est necessitas existendi. Hæc ibi fusè hic auctor, ubi etiam contendit, ad evidentiæ metaphysicæ non requiri, ut nemo contradicat, aut nullus prorsus fallibilitatis scrupulus subfit; cùm omnes demonstrationes etiam Geometricæ nitantur experientiæ sensuum per se fallibilium. Sed ego hucusque semper cum communī judicavi, quod evidentiæ præsertim metaphysica, intellectum termi-

nos rite penetrantem rapiat ac necessitat ad assensum, ut nec prudenter, nec imprudenter possit dissentiri, quia non est liber; cùm tamen imprudentia libertatem supponat. Sanè certitudo tantum moralis jam excludit diffensum prudentem, imò etiam sèpè propositio unicè probabilis. Verum est, posse aliquando averti intellectum à consideratione motivorum evidentiū; at dum ea actu considerat, dissentiri non potest. Neque etiam necesse est, quod omnes objectiones in oppositum clarè solvantur (quia aliquando etiam evidentissimis, ut motui corporum, objici possunt difficillima) modò rationes evidenter ostendant, objecta tantum esse sophismata.

§ 3. Ad id, quod additur de fallibilitate sensuum, respondeo, negando, quod experientia sensuum prorsus universalis, & constans omnium Gentium & hominum, doctorum & indoctorum possit fallere (aliud est est de experimento vel casu particulari) alias non erit mihi vel tibi evidens, quod detur mundus aut alia creatura præter me aut te: nec quod dentur mala, aut bona &c. & sic nec ex creatione mundi, nec ex providentia demonstrari poterit DEUS, nec ex miraculis, quæ etiam sensibus percipiuntur &c. quas tamē demonstrationes SS. PP. præcipue approbant: quare si tantum prudenter negari non possit, non videtur evidens propositio assumpta. Sed his omnibus fermè omisssis, in forma ad argumentum dist. ant. evidens est à posteriori, DEUM non esse monstrum. con. ant. evidens est à priori, vel quasi priori præscindendo ab omni creatura, ex qua inferatur ea possibilis, & ita, ut prudenter negari non possit, esse evidens dari DEUM. neg. ant. Vel aliter, ut prudenter negari non possit eum dari, subdist. ut non possit prudenter negari positivè, seu per positivum diffensum. om. ant. ut non possit negari negativè, seu assensus faltem suspendi. neg. ant. & cons. si enim nulla ratio à posteriori afferretur, cùm propositio hæc: *DEUS existit*: per se nota non sit, posset quis suspendere faltem assensum; hoc autem ipso evidentiæ non adesse; quia intellectum non raperet, quamvis posset fors dici adesse aliquam probabilitatem. Et certè, cùm in DEO involvatur aseitas, non video, quomodo statim in eo casu raperetur intellectus ad eam affirmandam, aut quomodo statim imprudentiæ accusaretur, qui suspenderet assensum, & quæreret motiva alia.

§ 4. Ob. 4. ex Esparza. Dantur veritates aliquæ objectiva simpliciter necessariæ, ac æternæ, e. g. *Quodlibet est, vel non est: Homo est animal rationale* &c. sed veritates necessariæ, & æternæ sunt ens necessarium ac æternum, consequenter DEUS: ergo. Confirm. Veritates creatæ sunt conclusiones deductæ ex veritate prima increata, seu DEO: ergo debet iste admitti antecedenter ad veritates creatas, & independenter ab illis. prob. conseq. præmissæ non dependent à conclusione, & hæc non potest esse evidens, nisi illæ pro priori jam sint

Tint evidentes, ergo. Resp. Hæc argumentatio nititur tantum fundamento probabili, quod veritates necessariae de creatis realiter ab aeterno existant, seu aliquid sint per statum, & identificantur cum DEO, quod a plurimis nostrorum negatur, & negabatur etiam a nobis, quando agemus de DEO sciente. Resp. 2. ex mente Athei negantis omne in creatum, & simpliciter necessarium ab aeterno. neg. ma. si intelligantur dari per statum: si autem tantum intelligantur dari per ampliationem, vel alienationem. neg. mi. nam DEUS debet dari per statum: sed de his iterum, quando de DEO sciente. Ad confirm. neg. ant. Imò econtra veritates creatæ sunt præmissæ, ex quibus à posteriori infertur veritas prima, seu DEUS.

55. Ob. 5. Implicat evidenter, omne ens possibile esse imperfectum: ergo necessariò aliquod ens possibile non est imperfectum: ergo est DEUS. Prob. ant. Omne imperfectum evidenter ideo est imperfectum; quia ipsi deest ulterior perfectio possibilis: sed implicat evidenter, quod omni possibile deest ulterior perfectio possibilis: ergo implicat evidenter, omne possibile esse imperfectum. Resp. 1. Rector. arg. in numero sic. Implicat, omnem numerum finitum esse imperfectum in ratione numeri finiti: ergo aliquis est perfectissimus, seu maximus numerus finitus. prob. ant. Omnis numerus est imperfectus in ratione numeri finiti; quia deest ipsi ulterior additio finita possibilis: sed implicat, quod omni numero possibili finito deest aliqua additio alicuius numeri finiti: ergo. Idem retorquetur in creatura perfectissima sic. Implicat, omnem creaturam esse imperfectam in ratione creaturæ; quia impossibile est, ut omni creaturæ possibili deest aliqua perfectio creata, cuius tamen defectus eam facit imperfectam in ratione creaturæ, vel intra limites creaturæ.

56. Resp. 2. om. quod possibilitas entium sit à priori, vel ex terminis nota; cùm aliqui acrier defendant, esse tantum notam à posteriori, seu ab experientia: resp. inquam, disting. ant. Implicat, omne ens distributivè acceptum esse imperfectum. neg. ant. collectivè acceptum. om. ant. (quia fors posset negari suppositum, quod omne ens possibile possit sumi per modum unius) & neg. conseq. ad prob. iterum disting. mi. implicat, quod omni possibile collectivè accepto deest ulterior perfectio possibilis, om. mi. ex ratione modo data: implicat, quod omni possibile distributivè accepto ulterior perfectio. neg. mi. & conseq. Ex hoc argumento ad summum sequitur, quod intra totam collectionem infinitam omnium possibilium (si tamen ista possint accipi per modum unius collectionis) deberet tandem dari omnis perfectio possibilis; quæ tamen collectio DEUS esse non posset; cùm hic debeat esse ens unum, simplex, non aggregatum ex pluribus imperfectis.

57. Dein necdum est demonstratum, quod inter omnes perfectiones possibles etiam

sit aseitas, quam cùm semper neget Atheus, donec ei à posteriori demonstretur, ex hoc argumento nondum demonstratur DEUS. Negabit etiam Atheus, quod collectio entium infinitorum ita jam exitat, vel etiam aliquando existere possit, ut non sit possibile ens perfectius omni ente jam existente distributivè sumpto, cuius causa assignari potest concursum plurium causarum tantus, ut totus actus primus proximus sit perfectior effectu, licet quælibet causa seorsum sit imperfectior. Si velis eum impugnare ex implicantia infiniti in creaturis, dato etiam, quod hæc possit demonstrari, jam erit demonstratio DEI à posteriori, seu creaturis.

58. Dices 1. Quodlibet ens est imperfectum; quia opponitur perfectissimo: sed nullum ens est imperfectum; quia opponitur Chimæra: ergo ens perfectissimum non est Chimæra. Resp. retorq. arg. in numero maximo & creatura perfectissima. In forma neg. maj. Juxta Atheum ens est imperfectum vel quia opponitur toti collectioni; vel quia opponitur perfectiori, & perfectiori in infinitum. Dein etiam major, ut sit innegabilis ab Atheo, non potest intelligi, nisi de ente perfectissimo inter possibilia: tale autem juxta ipsum non est ens à se: unde etiam om. in hoc sensu majore, non esset demonstratus DEUS. Aliqui hic videntur dicere, quodlibet ens esse imperfectum; quia excludit aliquam perfectionem sibi possibilem: sed, cùm essentia sint immutabiles, sunt etiam imperfectæ; quia excludunt perfectionem sibi impossibilem: e. g. homo est imperfectus; quia habet inferiorem naturam, quam sit angelica: & tamen istius identitas ei possibilis non est.

59. Dices 2. Omne imperfectum ideo est imperfectum; quia nec formaliter, nec eminenter in se continet omnem perfectionem possibilem: sed nihil est imperfectum; quia non est Chimæra: ergo continere formaliter vel eminenter omnem perfectionem possibilem non est esse Chimaram: ergo DEUS, quia ista continet, non est Chimæra. Confir. omne ens est ideo imperfectum; quia non est simpliciter indefectibile, nec sibi sufficiens ad existendum, nec aliis absolute necessarium: ergo tale ens non est imperfectum, consequenter non est Chimæra. Resp. argumentum iterum retorq. in numero maximo & creatura perfectissima. Dein vel inter omnem perfectionem possibilem includit etiam aseitas, vel non. Si secundum. neg. ultimam conseq. quia sine hac etiam cum omni perfectione possibili non datur DEUS. Si primum. neg. suppositum; cùm juxta Atheum aseitas, utpote terminus complexus ex duobus contradictoriis, non sit perfectio possibilis; cùmque hanc adversari subintelligant, in forma nego suppositum majoris, vel ipsam majorem; nam quodlibet ens est imperfectum; quia vel non est tota collectio omnium entium, vel quia semper aliud, distributivè sumptum, est possibile perfectius, sicut solent philosophi dicere, quælibet creaturam esse imperfectam; non, quia opponitur creaturæ perfectissimæ, sed quia

quia perfectiori, & perfectiori in infinitum.

60. Ad confirmationem. Fons ex mente Athei potest transmitti, quod tota infinita collectio in aliquo sensu sit simpliciter indefectibilis, sibi sufficiens ad existendum, et si non quoad singulas partes, tamen secundum aliquas alias scilicet de novo producendis absolute necessaria: & hinc quodlibet ens distributivè sumptum (de quo intelligi debet antecedens) potest dici imperfectum; quia non est tam perfectum, quam tota collectio. Hinc om. ant. & dist. conseq. ergo tale ens seu talis collectio non est imperfecta. conc. conseq. tale ens unum & singulare, neg. conseq. hoc enim haberet alicitatem strictè talem, quæ repugnat juxta Atheum: at vero collectio illa non habet alicitatem strictè talem; cum singula partes essent productæ, & producentes: in quo licet erret Atheus, tamen error ejus debet à posteriori demonstrari, scilicet ex natura creaturarum. Nec dicas: si nulla pars distributivè sumpta continet omnem perfectiōnem possibilem, tunc neque tota collectio; nam de hac re agemus infra, ubi de argumento à sensu distributivo ad collectivum.

61. Ob. ultimò. Evidens est non omnia implicare: ergo evidens est DEUM dari, prob. conseq. si non omnia implicant, tunc vel est possibile ens coniungens, vel necessarium: quidquid admittatur, datur DEUS: ergo, prob. mi. Si est possibile ens necessarium, datur DEUS, ut patet. Si est possibile contingens, tunc etiam est possibile necessarium. prob. illatum. Si tantum essent possibilia entia contingentia, possent omnia deficit, adeoque nihil amplius esse possibile: hoc evidenter implicat: ergo, Resp. hanc demonstrationem non nego esse bonam; sed nego esse à priori; nam 1. ntitur propriā cuiusque experientiā, de se ac aliis creaturis existentibus, adeoque possibilibus, quæ experientia præfertim de se, non habetur præcisè per sensus, sed immmediatè per intellectum: vel certè, si sensus concurrunt, non possunt in hoc falli.

62. Quod ideo addo; quia quidam volunt dicere, quod, cum sensus semper fallibilis sint, non possit aliquid sensibile demonstrari à priori, sed debeat esse intellecūale, & consequenter DEUS: quod tamen necessarium non est: imò negatur merito, sensus universaliter quoad omnia posse falli, cuius rationem dedimus n. 53. 2. Quod ex contingentibus sequatur necessarium, non probatur a priori, sed à posteriori; quia contingentia sunt effectus entis necessarii. Imo, nisi per demonstrationem à posteriori demonstretur, quod sine ente necessario non possit esse contingens, etiam indeterminatè sumptum, eòquod nec istud suā causā carere poslit, Atheus distinguit majorem ultimi syllogismi, & dicit, posse quidem omnia possibilia contingentia determinatè sumpta deficit, non vero omnia indeterminatè sumpta. Sed & minor, quod scilicet implicet nihil amplius esse possibile, videtur tantum esse demonstrata à posteriori per experientiam à creaturis habitam.

ARTICULUS V.

An & quomodo DEUS possit demonstrari à posteriori.

63. Dico. DEUS demonstrari potest à posteriori, hoc est, per argumenta à creaturis desumpta, tam moralia, quam physica. Per moralia autem argumenta non intelligo tantum moraliter certa, sed ex principiis directivis morum assumpta, quæ talia sint, ut neutriū fallant. Incipiendo autem à priori argumentorum specie, sic demonstratur DEUS. Primò. Universalissima, & constantissima persuasio hominum, quæ simul est fundamentum omnis honestatis, est necessariò vera: talis est persuasio de existentia DEI: ergo, prob. ma. Est prorsus incredibile, quod homines, alia tam facile dissentientes, ubique tam constanter conspirarent in sententiam aliquam, nisi ad eam inclinarentur à natura, quæ ad falsitatem non inclinat, nisi velimus dicere, quod etiam prima principia fallere possint, tam speculativa, quam practica, & quod primum etiam principium, & fundamentum omnis honestatis sit Chimæricum quoddam imaginationis ludibrium, quo præ aliis decipientur probi, atque honesti, secus autem pessimi quique, id est Athei, atque adeò veritas lateat probos, pateat improbis, consequenter natura nos impellat ad errorem peccatum, superstitiōsum scilicet cultum DEI, & ad judicandum esse virtutem id, quod est grande vitium, atque remordeat nos conscientia non ob commissum, sed ob omissum peccatum, quæ omnia sunt evidenter falsa.

64. Minor superior negari non potest; nam omnes nationes, & genera hominum agnoscunt aliquem DEUM, ut constat ex omnium historiis, ex Sancto Augustino cit. n. 22. & ex Cicerone, cit. n. 25. Quamvis autem paucissimi quidam ut Protagoras, Diagoras, Lucianus, Machiavellus, & similis farinæ nequissimi homunciones fortè ausi sint DEUM negare, id non obest universalissima omnium aliorum persuasiōni; nam & illud principium: *Quodlibet est, vel non est;* fertur à Democrito & Epicuro negatum. Dein etiam hujusmodi homines, raro DEUM negant interius, vel, si hoc aliquid faciant, non faciunt constanter, sed ad tempus, ut licentius vivant: at postea, in subi- tis præfertim casibus, aut periculis, tonante, aut fulminante coelo, etiam DEUM clamant, vel aliquando blasphemant.

65. Quod autem Brasili dicantur nullum agnovisse DEUM, non est universaliter verum; nam in vita V. P. nostri Josephi Anchietæ dicti Brasiliæ Apostoli (ubit. n. plura de Brasiliis est reperire) mentio habetur de Idololatria; item dicitur, quod ipsi Brasili sæpe DEUM tanquam Vindictam scelerum timuerint; aliqui etiam satis humanam vitam egerint; quod inter eos etiam benefici fuerint, quos tanquam Sanctos & Deos coluerint; quod dixerint, DEUM cœli Dominum injurias sibi à Lusitanis illatas ultimè fuisse: ipsum Anchietam amicum DEI vocaverint.

rint, alios etiam DEO charos, consequenter reverendos dixerint: & hæc feruntur de Ethniciis adhuc, qui ex se ita senserint, & non tantum ex doctrina præconum fidei, quibus nondum crediderant: adeoque magis morati DEUM aliquem agnovere: quin, ut habetur eadem in vita libro 2. non multò ante finem mibi pagina 171. inventus ab eodem Patre est senex, qui non tantum DEUM agnovit, sed legem naturæ servavit, & à Patre plenius instructus ac baptizatus mox exspiravit.

66. Quodsi aliqui magis barbari visi essent DEUM sub prædicato saltem magis explicito ignorâste, non refert; nam in primis, ut ait Ulloa, de iis vix non poterat dubitari, an sint bestiæ, an homines: ita brutorum, imò ferarum in morem vixere: adeoque spectant ad illos, in quibus natura nimium depravata est. Adde, quod, quamvis illa regia vasta sit, tamen, cum se ipsos invicem occidant, ac devorent, incolæ sint respectivè pauci. Et certè, ut in eadem vita l. 4. habetur, magna est in illa barbarie infrequentia hominum. Quod autem hæc ipsa persuasio sit fundamentum omnis honestatis, vel ex eo constat, quod Athei sint pessimi. Et hinc ipse Machiavellus docet, abscondendam esse populo doctrinam de non existentia DEI, ne eat præceps in omne vitium. Certè plurimi, præsertim in supra dignitate, & potestate constituti, à sceleribus non cohiberentur, nisi timore vindicis alicujus plusquam humani, seu supremi: & ubi timor DEI non est, facilè omne scelus est; nec enim pulchritudo virtutis homines communiter ad hanc sufficienter allicit, aut turpitudo vitii arcit.

67. Demonstratur 2. DEUS etiam ex pulcherrima mundi fabrica, ordine, & symmetria ejusdem, quæ planè à casu provenire non potuerunt, minus ab eodem tam stabilibus legibus conservari. Certè si literæ typographicæ infinites casu projicerentur, vel miscentur, nemo diceret, posse casu prodire Platonis vel Aristotelis libros, vel Euclidis trigonometriam, Virgilii Æneidem, aut Ciceronis volumina: si infiniti lapides variae figuræ infinites casu miscentur cæmento, vel projicerentur, non prodiret templum Salomonis, aut aureum Neronis palatium; quanto minus totum universum cum stellis, herbis, animalibus, hominibus, tanto ordine, elegantia, stabilitate, à casuali atomorum mixtione oriri potuit, ut Athei somniant? ergo debuit dari mens sapientissima, quæ ista produxerit &c. Similes plures demonstrationes passim sunt obviae apud Sanctos Patres, atque Doctores.

68. Demonstratur 3. DEUS argumento physico notissimo sub ratione entis improducti, ex quo dein aliæ perfectiones eruuntur, & quidem sic: Datur ens productum: ergo etiam improductum. ant. est evidens cuique ex se ipso, & aliis. conseq. demonstratur: si non datur ens improductum, tunc non potest ostendi causa primi entis producti; nam non potuit produci à se ipso, ut est clarum, nec ab alio, nisi duo se mutuo producerent: at, ut

habet S. Anselmus c. 3. Monologii. Irrationalis cogitatio est, ut aliqua res sit per illud, cui dat esse. & evidens est omnibus, quod nequeant duo se mutuo producere, saltem quod ad primum esse: secunda autem productio, quæ apud omnes saltem naturaliter impossibilis est, existentiam DEI supponit, & hinc non venit ad rem: imò nec de hoc Atheus dubitat; alias enim quid ad infinitum confugeret?

69. Ad hoc argumentum respondent, posse supponi infinitum causarum sibi succedentium, adeoque nunquam deveniendum ad primum ens productum. Sed contra est: infinitum in causis successivis clarè implicat: atqui istud deberet Atheus admittere; nam ipse ad quemlibet effectum necessariò requirit causas per se, sive necessariò præcedentes, infinitas (aliis enim deveniretur ad primam, quod horret Atheus) ergo idem effectus deberet necessariò ab aliquibus suis causis, scilicet proximioribus, distare finitè, ab aliis remotissimis infinitè, quod clarè impossibile est, & hinc etiam Banholzer de Scientia Dei q. 1. a. 1. n. 4. ait, Philosophos claris rationibus demonstrare implicantiam ejusmodi processus in designanda infinita serie causarum. Neque dicunt adversarii, S. Thomam admittere possibilitatem infiniti; S. Doctor enim non admittit possibile infinitum in causis per se, sive necessariò requisitis; nam 1. p. q. 46. a. 2. ubi videtur dicere, non posse demonstrari, quod mundus incepit in tempore, sic ait: *Ad 7. dicendum, quod in causis efficientibus impossibile est procedere in infinitum per se, ut puta, si causa, quæ per se requiruntur ad aliquem effectum, multiplicarentur in infinitum.*

70. Iterum eodem articulo ad 8. docet, et si admittatur, mundum potuisse esse ab æterno, non ideo admittendas esse æternas generationes hominum, & ita concludit: *Unde posset dicere aliquis, quod mundus fuit æternus, vel saltem aliqua creatura, ut Angelus, non autem homo.* Eandem impossibilitatem infiniti actu in multitudine causarum, & quidem etiam per accidens causantium, clarè docet idem Angelicus 1. p. q. 7. a. 4. in corp. Ubi etiam noto, Angelicum non dicere tantum repugnare infinitum causarum per se subordinatarum; ad has enim requiruntur aliquid, quod fortè Atheus necessarium negaret (de qua re videatur Scotus in 1. dis. 2. q. 2. §. *Quantum ad primum articulum, vel Raynaudus Theol. natural. dis. 5. q. 1. a. 3.*) sed dicit repugnare infinitum causarum per se requisitarum, hoc est, ita necessariò, ut sine ipsis effectus dari non posset. Verum, ut simus liberaliores,

71. Demonstratur DEUS 4. etiam omisso aliquo processu in infinitum sic: *Tota collectio infinitarum causarum productarum est producta: non ab aliquo intra collectionem: ergo ab aliquo extra collectionem, seu ab aliquo improducto, id est DEO.* consequentia est evidens. ant. prob. 1. quoad primam propositionem, Illud totum evidenter non est improductum, sed productum, cuius nulla pars nec adæquate, nec inadæquate est improducta: ita se habet

habet collectio etiam infinitarum causarum productarum: ergo. mi. facile probatur; quia vel Atheo est lumine naturæ evidens, quod nihil se ipsum adæquatè producat, imo nec inadæquatè; quia quando nihil omnino est, neque partialiter potest physicè agere; quod autem sit ens à se, ipse Atheus vel maximè negat. manifestatur. Prædicatum non potest identificari cum aliquo toto, nisi vel adæquatè identificetur alicui parti, ut intellectivum in homine: vel inadæquatè singulis, aut saltem pluribus partibus, ut animal in eodem homine: atqui prædicatum improducti non identificatur adæquatè ulli parti collectionis, nec etiam pluribus inadæquatè, ut modo in probatione minoris ostensum: ergo.

72. Ex hoc ipso argumento habes signum, quando sit bona Argumentatio à sensu distributivo ad collectivum; nam, quamvis universaliter hæc argumentatio bona non sit, est tamen evidenter bona tunc, quando est negativa, & negatur de toto aliquod prædicatum positivum, quod nec adæquatè, nec inadæquatè identificatur cum ulla parte; cum enim non detur identitas, nisi vel adæquata, vel inadæquata, evidens est, tale prædicatum identificari non posse. Alii alia signa afferunt, quæ nec probo, nec impugno: nec etiam nego, posse in alio casu quoque argumentum hoc bonum esse; quia ad signum non requiritur, ut semper adsit, ubi est significatum; sed tantum, ut non adsit sine significato. Sic vox animalis est signum vitæ ejusdem; quia non potest clamare, nisi animal vivum, quamvis vivere possit, quin clamet. Noto autem prædicatum *Improductum* hic non sumi tantum negativè, seu pro pura negatione productionis; nam in hoc sensu etiam Antichristus, imo hircocervus sunt improducti: sed sumi positivè pro maxima perfectione existentia actualis à se. Unde hoc prædicatum, quamvis sit negativum secundum dici, seu modum significandi, non tamen est tale secundum rem significatam.

73. Demonstratur jam 2. propositio, quod collectio etiam infinita causarum non sit producta ab aliquo intra collectionem, seu ab aliquo producto. Vel enim ab uno producerentur omnia reliqua: & hoc ipsum deberet primò produci ab aliquo ex reliquis: ergo duo se deberent mutuò producere, quod est impossibile ex n. 68. vel deberent singula produci à singulis: sed neque hoc dici potest: ergo. Noto autem, quod ab ultimo effectu, qui, cum nihil ante se producat, nil facit ad rem; abstrahamus, & tantum loquamur de infinita collectione causarum productarum, & producentium.

74. Jam prob. mi. in hac collectione, quod sunt producentia, tot sunt producta, scilicet utrinque infinita: ergo vel debet saltem aliquod esse productum ab aliquo extra collectionem, vel debent duo intra collectionem mutuò se vel mediata, vel immediata producere: hoc secundum evidenter repugnat: ergo debet admitti prius, hoc est, aliquod ens extra collectionem, consequenter improductum. ant. est evidens etiam Atheo, nec minus evidens est minor subsumpta ex n. 68. & præsuppositis prioribus ultimum consequens clarum. Solum vi-

detur restare adhuc clarius ostendendum, quod etiam in collectione infinita debeant se duo mutuò producere, nisi aliquod producatur ab ente improducto, quod sic declaratur.

75. In hac serie causarum successiva, si non sint plura producentia, quæ producta, tunc non potest cuilibet producto correspondere suum producens distinctum, & consequenter infinitis productis non possunt correspondere eadem infinitudine infinita producentia, nisi duo se mutuò mediatè vel immediatè producant, ut cuilibet penetranti terminos facile patet. Certè in collectione finita hoc est evidensissimum e. g. ut centum sint verberantes & verberati, & nullus extra hanc collectionem verberet, debent saltem duo se mutuò mediatè, vel immediatè verberare. Sicut autem se habet collectio finita ad finitam, ita se habet collectio infinita ad infinitam. Et sic etiam est evidens, quod in collectione infinitorum dantum, & accipientium nummum, si nullus sit dans, qui non sit recipiens, debent duo vel mediata vel immediatè sibi mutuò dare; sic si horologium constaret infinitis rotis, quæ omnes essent moventes, & motæ, nulla tamen à pondere distincto à rotis, deberent duæ se mutuò mouere: quod cum impossibile sit, extrinsecum pondus admitti deberet: & qui diceret, rotas ligneas, vel ferreas, modo infinitæ sint, non indigere alio motore ad signandas horas, næ is lignum haberet cœrèbrum.

76. Dixi semper: mediatè vel immediatè; si enim non immediatè se duo producerent, deberent id saltem mediatè facere, ita ut e. g. ab uno produceretur alterum, ab hoc tertium, ab isto quartum, ab hoc quarto illud primum unum: hec scilicet, si gyratur circulus, prima pars acquirit locum secundæ, secunda locum non primæ; sed tertii, & sic ulterius, donec pars ultima acquirat locum primæ. Sed magis absurdum est, quod aliquid per primam productionem producat suam causam mediatam, & multo tempore præcedentem, quæ ut duo immediatè invicem se producunt, ut est evidens. Nec dicat Atheus, eandem causam posse producere plures effectus; nam, si etiam mille producat, nullus ex his poterit producere aliquid prius se ipso, sed tantum aliquid posterius, cum quo dein & sequentibus constitutum aliam fieri collectionis infinitæ: & quod concluditur de una, concluditur eodem modo de altera.

77. Dices, non debere quæri causam totius infiniti, sed tantum singulorum. Resp. hoc esse studiosè se obsecrare, & subterfugere viam aliquid de infinito intelligendi, cum evidenter cundo per singula non possit deveniri ad finem. Dein sic nunquam satisfiet intellectui, adæquatam, & ultimam sufficientiam totius inquirenti, nam quilibet responsio data assignando causam productam est origo novæ questionis: scilicet, unde hæc ipsa causa assignata sit orta: & quamvis reponas iterum causam productam, non satisfit, eò quod nova iterum causa detur inquirendi, à quo ista sit orta, & sic in infinitum. Dices, infinitum non posse sumi per modum

modum unius. Contra est 1. quomodo ergo Atheus assignat plenam & adæquatam suffici-entiam producitorum, que non habetur per ul- lam collectionem finitam? 2. Istud infinitum ex mente Athei actu existit, adeoque est ens determinatum, & una collectio, sicut quælibet collectio finita est una: cur ergo non possit sumi per modum unius? Arriaga de DEO disp. 2. n. 29. scribit, quod hoc velle negare sit in re infantibus nota nodum in scirpo quæ- rere. Derkennis autem disp. 3. n. 15. ait, si ne- gentur circa infinitum prima principia, de eo silendum; cum subducantur sic media loquendi de eo: aliud est de infinito syncategorematico, quod nunquam totum potest existere, nec est aliquid determinatum, quoad partes nondum existentes, de quo plura Philosophi.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

78. Ob. 1. contra 1. demonstratio- nem. Judicium de DEO apud plurimos est erroneum: ergo

ex eo nihil probatur. Prob. ant. Ethnici credunt DEUM multiplicem; Judæi, & Turcæ non credunt trinum; alii assignunt ei prædicata va- ria absurdæ: ergo. Confirm. 1. Potest pecca- tum originale corrumpere totam naturam: ergo idem potest aliquis error. Confirm. 2. Plurimæ opiniones communissimæ antiquorum modò à Philosophis rejiciuntur: ergo communi- nis opinio non reddit rem infallibilem. Resp. neg. ant. ad probat. dist. conseq. ergo judici- um universale, in quo omnes convenient, est erroneum. neg. conseq. judicium particulare aliquarum Genium. conced. conseq. Judici- um universale omnium est tantum de existen- tia DEI, & honestate cultus illius: & hoc est evidens, atque solum à nobis in argumentum adducitur, non verò judicium particulare de qua- litate DEI vel Deorum, quod in plurimis est falsum.

79. Ad primam confirmationem neg. conseq. præfertim de tali errore, quia necessitat- ret, vel certè efficacissimè induceret ad malum, scilicet ad cultum Chimæra, essetque naturalis juxta explicationem n. 12. datam; cum econtra peccatum originale sit contra naturam, nec similiter ad malum nos inducat. Adde, quod peccatum illud tantum sit originale, error autem hic foret actualis in omnibus. Ad 2. con- firmat. dist. ant. opiniones, quæ sint ita com- munes, & simul ita fundamentum omnis hone- statis, neg. ant. aliquibus respectivè paucis tan- tum utcunque communes, & præcise specula- tivæ. om. ant. & neg. conseq. Certè est mag- num discrimen inter persuasionem de existen- tia DEI, & opinionem de metu vacui, vel de distinctione colorum à lumine, vel aliam similem, de quibus innumeris nunquam cogitant, contenti scire, quod dentur colores (in quo non falluntur) quid autem aut quales sint, minimè solliciti.

80. Ob. 2. Erronea persuasio sæpe nec-

saria est ad virtutem exercendam, aut vitium vitandum: ergo etiam potest esse necessaria falsa persuasio de DEO. ant prob. Sic milites, dum putant ducem vivere, qui jam est mor- tuus, animosè pugnant, aliter non pugnat. Sic pueros sæpe coërcet metus fictus S. Nico- lai. Resp. dist. ant. Sæpe necessaria est per acci- dents, & in casibus particularibus. conc. ant. per se, & universim. neg. ant. & conseq. Error particularis necessarius quandoque est ob prava- vam dispositionem subjecti; nam miles non est egregius, qui mortuo duce non pugnat, si ad- huc est spes rem bene agendi: nec puer bene moratus, qui metu tantum coërcetur. At necessaria per se, & universim, sunt necessaria ex natura, & ab hac intenduntur, quæ non est ex se malè disposita, ut ei necessarius sit error, consequenter hic ab ea non intenditur. Ac- cedit, quod error minus inficiat sapientes & pro- bos, quæm alios, cum tamen illi firmorem ha- beant persuasionem de DEO, quæm alii.

81. Dices: Universalis ignorantia præde- stitutionis, vel reprobationis est necessaria, vel utilis saltæ viatoribus ad bene vivendum: ergo etiam potest esse utilis vel necessarius error universalis de DEO. Resp. 1. neg. quod sit necessaria; quia plures Sancti ex eo, quod se sci- verint prædestinatos, sanctius etiam vixerunt. Resp. 2. om. ant. neg. conseq. Ignorantia illa est tantum carentia notitiae indebitæ, cum qua po- test conservari res publica humana in statu quan- tum illi debetur, optimo, sicut conservatur cum ignorantia aliarum rerum: at error circa existentiam DEI esset maximum malum intelle- ctus, & induceret ad malum, seu cultum Chi- mæra: simul autem deberet esse fundamentum virtutum iustitiae, temperantiae, misericordiae &c. quæ sunt absurdæ.

82. Ob. 3. Si est evidens existentia DEI, eti- am est evidens, quod sit omnino perfectissima: hoc non est evidens: ergo. Resp. dist. ma. Si est evidens quoad an est. neg. ma. si etiam quoad quomodo est. conced. ma. & om. mi. neg. conseq. *Evidens quoad an est* dicitur illud, de quo quærenti, an sit, sicut existat, potest cum evidentia responderi, quod existat. *Evidens quoad quomodo est* dicitur illud, de quo etiam quærenti, quomodo se habeat, aut qualia prædicata involvat, possint ea de- monstrari: quæ duo sunt inter se valde diversa. Jam per nostram demonstrationem evidens est, quod DEUS existat: quænam autem prædicata omnia, vel perfectiones involvat, ex hac demon- stratione nondum immediatè debet posse inferri. Facilè quidem Omnipotentia, Omnis- cientia, Sapientia, Justitia inferuntur, quod cui- que DEUM ut Gubernatorem, vel Cre- atorem consideranti facilè patet: quomo- do autem aliae perfectiones inferantur, infe- riuntur.

83. Ob. 4. Si daretur DEUS, daretur providentia DEI: hæc non datur: ergo. prob. mi. Si daretur providentia Divina, justi abunda- rent bonis, & carerent malis: secus se haberent seelerati: hoc non contingit: ergo. Confir. DEUS esset infinitum bonum: ergo excluderet omne.

omne malum; quia unum contrarium expellit alterum: at hoc non facit: ergo, Resp. neg. mi, ad prob. neg. ma. Providentia Divina in statu elevationis dirigit hominem ad beatitudinem supernaturalem, ad quam non est medium semper aptum temporalis felicitas, inquit sāpe est impedimentum. 2. Mala temporalia sunt poenæ delictorum levium, in quæ incident sāpe etiam justi, & sic expiantur: sicut econtra bona temporalia sunt merces operum naturaliter bonorum, quæ faciunt etiam peccatores, & sic jam hīc recipiunt mercedem suam.

84. Ad confir. disting. conseq. excluderet omne malum à se. conced. conseq. ab aliis subjectis. neg. conseq. Contrarium unum expellit alterum non ex omni loco, etiam in quo ipsum est; sed tantum ex eodem subjecto, maximè si sit agens liberum, quale DEUS est, & velit aliis relinquere libertatem, sicut DEUS vult relinquere hominibus. Nec ista DEUM dedecet; cùm possit ex malis eruere bona: nec tenetur mala impedire, ut tenentur sāpe homines; quia subjecti legi DEI, id imperanti; DEUS enim nulli legi subjectus est. Sed nec natura sua eum necessitat ad impedienda aliorum mala; quia hæc necessitas probari nullatenus potest: inquit, cùm hæc necessitas DEI absoluta sit incompensibilis cum libertate creatæ, non potest dari in DEO, quin eingeretur potestas creandi hominem liberum, quæ absurdè negaretur. Tandem, cùm demonstratus aliunde sit DEUS, simūlque evidens sit, mala ab eo permitti, clarum est, ejus naturam non esse incompensibilem cum malis aliorum.

85. Ob. 4. contra 2. demonstrationem. Atomi infinite infinites diversis modis combinatae facerent omnes combinationes possibles: ergo etiam istam hujus universi: ergo ruit demonstratio n. 67. adducta. Confir. Posset dici, aliqua entia e. g. solem, stellas, materiam primam &c. esse à se: ergo non demonstratur DEUS. Hoc argumentum r. *Metaph. summa 2. c. 2.* vel, ut Maurus dividit, a. i. visum est Aristoteli argumentum præ nimio potu delirantium; hinc laudat Anaxagoram, qui mentem, seu DEUM admisit, tanquam sobrium inter ebrios. In forma dist. ant. facerent omnes combinationes possibles per casum. conc. ant. proflus omnes. neg. ant. & conseq. Lumine naturæ evidens est, non omnes combinationes esse per casum possibles, & minus esse possibles per casum combinaciones constanter ordinatissimas: certè qui semper senarios projiceret, non casu, sed arte aleis ludere diceretur: ergo, dum leo semper leonem, & ovis semper ovem generat, non casu, sed superiore consilio id fieri necesse est. Ad confir. neg. ant. Stultum est somniare, entia inanimata, & homini tanquam fini suo subervientia, esse infinitè perfecta, & à seipso; cùm homo sit ab alio. Imò, quod à se haberet existentiam, etiam haberet omnes perfectiones, vitam, intellectum &c. de quo infra: sed his carent stellæ &c.

86. Ob. 5. Sicut gravia, & levia moventur à qualitate intrinseca sursum, aut deorsum; ita etiam herbæ naturaliter crescunt sursum, animalia naturaliter generant, cœlum naturaliter gyrratur &c. ergo ex his non demonstratur DE-

US. Resp. neg. conseq. Est sanè imperceptibile, & salutem, quod opera tam stupenda, omne humanum ingenium, & artem superantia, proveniant à sola natura naturata, ut ajunt, seu omnino inanimatis creaturis, scilicet atomis solis; nisi detur simil natura naturans sive DEUS, qui infinito suo intellectu omnia ordinat, saltem in prima productione. Certè, si nec rudissima imago potest provenire à solo penicillo absque directione artificis, neque poterit à solis corpusculis, seu atomis omni ratione, inquit sensu carentibus, casu tantum commixtis, provenire planta, aut animal, & vel minimè homo: sanè atomi illæ evidenter non habuere vim se solis talia primò producendi; nisi mens & potentia superior eis mixtionis modum & vim tribuerit.

87. Ob. 6. contra 3. demonstrationem. Medius terminus demonstrationis sunt creature, extremum autem DEUS: atque creature & DEUS non identificantur: ergo demonstratio est mala. Resp. neg. conseq. Syllogismus noster non est categoricus, sed hypotheticus, in quo non requiritur identitas, sed connexio, ut est evidens in plurimis: e. g. si datur pater, datur filius: sed ergo, quamvis pater & filius distinguantur. Eadem responsio datur, si dicatur, in antecedenti ponit tantum producta, & in consequenti plus, hoc est, etiam improductum; quia inter ista datur connexio. Potest tamen argumentatio nostra reduci ad syllogismos categoricos: e. g. omne ens productum est evidenter connexum cum improducto, tanquam cum causa prima: sed datur ens productum: ergo datur ens evidenter connexum cum improducto. Rursus: omne evidenter connexum cum improducto, & existens, infert improductum tanquam terminum connexionis: sed ens productum est evidenter connexum cum improducto, & existens: ergo &c. Si dicas: ex necessario non sequi contingens: ergo nec ex contingentí necessarium: Relp. neg. conseq. disparitatem dant Summulistæ; quia ens necessarium, utpote indefectibile, non potest quoad suam existentiam dependere à contingenti seu defectibili; aliis etiam ipsum posset deficere: at vero ens defectibile sine ullo præjudicio potest dependere ab indefectibili: unde, quamvis non possit sequi necessarium ex contingentí, tanquam priori seu radice, aut causa; potest sequi tanquam ex posteriori, seu effectu.

ARTICULUS VII.

Solvuntur reliquæ objectiones.

88. Ob. 7. contra 4. demonstrationem. Multæ argumentationes

à sensu distributivo ad collectivum, similes argumentationi nostræ, sunt mala: ergo nostra non est evidenter bona, ant. probatur exemplis: 1. Singulæ partes non sunt compositæ: ergo neque totum est compositum. 2. Singuli milites non possunt defendere arcem: ergo neque totus exercitus. 3. Singulæ partes coeli, dum gyrrantur, non retinent priorem locum: ergo neque tota sphera cœlestis. 4. Singuli oculi non sunt determinatæ necessarii ad videndum

C

dendum: ergo neque tota collectio. 5. Singula individua infiniti categorematici non impli-
cant: ergo neque totum infinitum. Resp. neg-
ant. In primo exemplo negatur in consequenti
prædicatum de toto, quod quidem non fuit adæ-
quatè identificatum cum singulis partibus, &
hinc non potuit de iis seorsim prædicari: atta-
men fuit identificatum inadæquatè cum singulis
partibus, sicut cum S. Petro est inadæquatè iden-
tificatus numerus duodenarius Apostolorum;
nam compositum idem est, ac ex pluribus parti-
bus constitutum, quod prædicatum inadæquatè
reperitur in singulis, quatenus quilibet est con-
stitutivum, adeoque inadæquatè compositum.
Ad secundum servit eadem responsio; nam quilibet
falte inadæquatè potest arcem defendere.

89. In tertio vel sermo est de loco intrin-
seco, seu ubicationibus, & consequens est ve-
rum; quia tota sphæra acquirit novam collectio-
nem ubicationum: vel sermo est de loco extrin-
seco, sive spatio illo concavo, intra quod cœlum
gyrari concipitur, & negatur iterum in conse-
quenti prædicatum de toto, quod inadæquatè est
identificatum partibus singulis; licet enim quilibet
pars cœli, dum gyratur, occupet aliam par-
tem illius spati, tamen nunquam extra istud
egreditur, & acquirit locum iterum inadæquatè
identificatum priori loco adæquato cœli: unde
omnes partes cœli, simul sumptæ, non habent
alium locum adæquatum, quam prius; adeoque
male infertur, quod totum cœlum non retineat
eundem locum adæquatum extrinsecum. In quartu-
to argumentatio non est à sensu distributivo, sed
à disjuncto, seu confuso; illa enim propositio,
ut notum ex summulis, supponit non distributivè,
sed confusè. Cūm igitur in suppositione
confusa delicensus fiat per particulam *vel*, &
propositio superior ita debeat exponi: vel dexter
vel sinister oculus non est necessarius: non
potest inferri: ergo nullus. at juxta Athem-
um omnia, etiam distributivè sumpta, non sunt
improducta: & non tantum vel Petrus, vel
Paulus non est improductus, sed nec Petrus, nec
Paulus est improductus. Ad quintum est eadem
responsio; nam & ista propositio aliquo modo
est confusa, ut magis declarabitur n. 92.

90. Nec dicas, quodlibet ex collectione
productorum esse inadæquatè improductum;
hac enim ratione deberet aliqua pars cujusque
entis esse à se, adeoque DEUS: vel deberet
eadem res indivisibilis esse à se, & simul ab alio,
quem hircocervum nec Atheus admittit, &
non negat, singula esse adæquatè producta.
Fortè dices, quod inadæquatè improductum
aliud non sit, quam esse partem collectio-
nis improductæ. Sed sic posset etiam collectio lignorum
dici lapidea, & quilibet truncus inadæquatè
lapideus, & collectio mortuorum vivens &c.
Debet ergo aliunde ostendi, vel quod tale prædi-
catum necessariò conveniat toti quidditativè
sumpto, & inde inferri, quod partibus inadæ-
quatè conveniat: vel debet aliunde in partibus
ostendi proportio ad tale prædicatum, quod
neutrūm Athēi faciunt.

91. Ob. 8. Aliæ argumentationes similes
nostræ dantur malæ: ergo nostra saltem non est

evidenter legitima, ant. prob. eas adducendo. 1.
Singulæ partes compositi sunt unitæ alteri: ergo
etiam totum est unitum alteri. 2. Singuli ho-
mines sunt generabiles ab alio homine: ergo
tota collectio. 3. Singuli dies æternitatis præ-
supponunt aliam diem: ergo tota collectio. 4.
Singulæ causæ relinquent effectum post se: ergo
etiam tota collectio. 5. Singuli homines sunt
producti ab alio homine: ergo tota collectio.
6. Singulæ partes relationis sunt indifferentes:
ergo tota collectio. Resp. has argumentatio-
nes esse affirmativas, & consequenter in pri-
mario puncto nostræ dissimiles: ad abundantiam
tamen ostendo, aut vitium, aut bonitatem ista-
rum illationum.

92. Prima argumentatio est mala; quia
infertur in consequente prædicatum, quod in
antecedente nec adæquatè, nec inadæquatè fuit
positum, scilicet unitum alteri toti, vel certè
parti novæ extra priores, de quo in antecedenti
nulla prorsus mentio. Dein esse unirum alteri
tanquam comparti, dicit in recto esse partem,
& nondum totum; atque adeo illa argumenta-
tio est similis huic: Singulæ partes sunt pars: ergo
etiam totum est pars: ubi consequentia clare
est nulla; quia prædicatum partis, seu insufficien-
tis ad constitutendum totum, tollitur per adjectio-
nem reliquarum partium. Secunda argumen-
tatio peccat in eo, quod propositio antecedens
non est distributiva, ut requiritur; quia prædi-
catum hoc tantum affirmari potest de singulis, de-
terminatè sumptis, non autem de singulis inde-
terminatè sumptis; quia unus ex illis, saltem
indeterminatè sumptus, non est generabilis ab
alio homine. Hinc ut rectè nota Cassilius *l. 1.*
introductionis in logicam tr. 2. c. 3. sec. 3. præ-
dicata talia non possunt affirmari de singulis, nisi
cum limitatione: e.g. possum carere singulis cibis:
sed cum limitatione: si aliquis alius adsit; nam
non possum carere omnibus: & sic etiam possunt
singuli generari, vel singuli sunt generabiles: sed
si aliquis alius non generetur: hac autem limita-
tio, vel conditio facit propositionem equivalentem
confusam; nam facit hunc sensum: vel ille,
vel ille est generabilis. Et sicut de hac argumen-
tatione discurrendum; ita etiam de quarta,
& quinta n. 83.

93. In tertia vel est sermo de æternitate à
parte antè, quæ jam tota successivè extiterit, &
argumentatio est formaliter bona, sed falsum
est antecedens. Si qui negent, eam esse bonam,
ut videntur debere negare illi, qui talem æter-
nitatem possibilem admittunt, debent dicere,
quod aliquis dies, indeterminatè sumptus, non
præsupponat aliam diem, ut diximus suprà, ali-
quem indeterminatè non esse generabilem ab
alio. Cūm tamen dies omnes extiterint, adeoque
determinati fuerint, viderint ipsi de hac sua
responsione. Vel est sermo de æternitate à par-
te post securitatem, & syncategorematicè tantum in-
finita: & negatur suppositum; quia hoc infinitum,
ut pote quoad partes non existentes indetermina-
tum, non potest sumi per modum unius, ut sup-
pono ex Philosophia. Quarta argumentatio est
formaliter bona, sed antecedens est falsum: &
idem dicendum de quinta. Sexta est mala;
quali-

quilibet enim pars est inadæquate indifferens, & inadæquate determinata; quia indifferens idem est, ac insufficiens: quævis autem pars relationis est insufficiens ad constituendam se sola relationem totam: est tamen etiam simul inadæquate sufficiens; unde argumentatio est æquivalenter negativa, & negatur in consequentia prædicatum de toto, quod inadæquate fuit identificatum cum singulis partibus.

94. Ob. 9. Nostra demonstratio evertit processum in infinitum: ergo non demonstramus Deum etiam permisso illo processu. Resp. 1. neg. consequentiam. Hic modus argumentandi dicitur *reductio ad impossibile*, estque optimus, & S. Augustino etiam familiaris. Imò, qui vel obiter legit elementa Euclidis, inveniet plures tales demonstrationes, in quibus ab initio aliquid ponitur, seu permititur; sed dein ostendo absurdo, quod ex eo supposito sequitur, idem in fine negatur. Resp. 2. neg. ant. Nostra demonstratio non probat, non posse dari infinitum: & licet omnino persuasus sim, non posse dari ullum infinitum creatum; tamen id inquam mihi persuaderet hæc demonstratio DEI; hæc enim, abstrahendo, an creature sint finitæ, vel infinitæ, ostendit in utroque casu, vel admittendam mutuam productionem quoad primum esse, vel aliquam causam etiam ab infinitis creatis distinctam.

95. Quamvis autem hac ratione demonstretur causa prima extra collectionem, non eo ipso demonstratur prima intra collectionem; si enim infinitum non implicat, poterit DEUS aliquid infinitum producere simul, vel quacunque alia ratione, quam assignant patroni infiniti, qui aliis argumentis, quam pro existentia DEI allatis, impugnari solent. Noto tamen, nos non permittere processum, quem forte Atheus petit, scilicet absolutum ab omni causa prima; hoc enim esset ridiculum, cum primum disputetur, an eo supposito non sit necessaria causa prima. Unde permittimus tantum processum in infinitum qualemcumque præcisivè tam, seu abstrahendo, an præter illum adhuc necessaria sit causa prima, an non.

96. Sed neque permisso eo processu, permittimus omnia, quæ ex infinito sequuntur, vel à quibusdam deducuntur, ab aliis autem negantur; hæc enim tantum debent admittere auctores, qui admittunt processum illum ut absolutè verum, seu verè possibilem: nos autem tantum transmitimus infinitum tanquam aliquid insufficiens ad demonstrationem nostram evertendam. Si dicas, sic non permitti processum, quem S. Thomas, & Aristoteles admiserunt, seu generationes ab æterno: Resp. falsum esse, quod S. Thomas generationes ab æterno admiserit ex. n. 69. & 70. Aristoteles autem, cum circa creationem, & originem mundi multum erraverit, non est valde curandas: quanquam fors dici etiam possit, tam quoque processum saltem non immediatè everti per nostram demonstrationem, quæ contenta est, modò aliquid dicatur à DEO productum, sive ab æterno, sive in tempore: licet autem ex ea sententia sequantur alia absurdæ, aliis tamen argumentis sunt impugnanda.

97. Dices. Qui admittunt infinitum durationum successivarum, etiam admittunt, non præsupponi aliquid in linea durationis ad hoc infinitum: ergo qui permittunt infinitum causarum succendentium, debent etiam permittere, non præsupponi aliquam causam ad hoc infinitum. Resp. om. ant. neg. conseq. aliud est positiæ admittere, seu defendere; (nam hoc est se obligare ad defendendas omnes sequelas legitimas) aliud est præcisè permittere, quod tantum est omittere hic & nunc aliquid sine ultra obligatione defendendi, imò nec permittendi omnes sequelas. Dein etiam illa prior sequela habet gravissimas difficultates; quas tamen, quia non attinent ad nostram demonstrationem, non attingo.

98. At hoc addo, disparitatem aliquam à patronis infiniti dari posse inter priorem, & posteriorem sequelam; modò enim ostendatur, nullam durationem in collectione illa successiva esse primam (de quo viderint ejus sententie patrōni) modò etiam ostendatur causa omnium earum durationum, non potest saltem, nisi valde mediæ, probari necessaria eorum dependentia ab aliquo prius durante; nam causa producens prius tempore dari non debet, sed tantum prius naturæ: collectio autem illa non necessariæ præsupponit aliquid tempus, neque formaliter æternitatem DEI tanquam pro priori existentem, sed tantum simul coëxistentem & omnipotentiam DEI præsupponit tantum pro priori naturæ se habentem; at verò collectio etiam infinita causarum habet, ut hucusque demonstravimus, semper adhuc necessariam dependentiam à sua causa, sicut effectus quilibet aliis.

QUÆSTIO II.

De Essentia, & Attributis Divinis.

ARTICULUS I.

Quænam prædicata formaliter constituant Essentiam metaphysicam DEI.

99. Pædicata Divina alia dicuntur absolute, alia relativa: alia necessaria, alia contingentia: alia essentialia, alia attributa. Prima sunt, quæ non respiciunt terminum à se distinctum, ut esse æternum, immutabilem. Secunda respiciunt terminum distinctum, ut esse Patrem, vel Filium. Tertia sunt, sine quibus DEUS esse non potest, ut esse omnipotentem, infinitum, æternum &c. Quarta sine quibus DEUS esse potest, saltem quoad denominationem, ut esse volitivum, vel nolitivum hujus vel alterius rei creatæ, quam liberè potest velle, vel nolle: item cognoscitivum existentia hujus, vel alterius objecti, quod potest liberè ipse, vel creatura ponere, vel omittere &c. Quinta, strictè sumpta, constituunt essentiam DEI, sicut animal & rationale constituunt essentiam hominis. Sexta tandem, seu attributa, vel sumuntur latè pro omnibus prædicatis, quæ DEO tribuuntur, quo sensu etiam prædicata essentialia sunt attributa: vel sumun-

sumuntur strictè, & tunc iterum dupliciter accipiuntur, scilicet vel pro prædicatis illis, quæ in creaturis solent esse accidentia, & propria physicè, ut sapiens, justus &c. vel pro proprietatis physicis, aut metaphysicis DEI: ut enim essentia hominis non tantum habet proprietates physicæ, e. g. esse calidum, frigidum, sanum, ægrum; sed etiam metaphysicæ, ut risibile, fleibile, admirativum; ita etiam videtur eas habere Divina essentia, quæ proprietates attributa vocantur.

100. Ulterius essentia Divina accipitur vel physicè, vel metaphysicè. In primo sensu sicut homo involvit corpus, animam, & unionem, tanquam partes physicæ, ita DEUS, cùm partes physicæ non habeat, involvit saltem omnia, quæ realiter pertinent ad constitutionem DEI, vel quidquid necessariò communicatur tribus SS. Personis. In secundo verò sensu involvit tantum illa prædicata, quæ per modum generis & differentiæ ingrediuntur definitionem DEI, de quibus tamen ipsis variantiæ. Authores. Quidam cum Eximio l. 1. de essentia DEI maxime c. 21. Quiros, Gormaz, & alii docent, omnes perfectiones necessarias absolutas ingredi definitionem DEI, ita ut definiri debeat vel *Cumulus omnium perfectionum absolutarum & necessariorum, vel Plenitudo omnis perfectionis necessarie absolute.* Cum his videtur coincidere P. Ulloa Tom. 1. disp. 1. c. 1. n. 1. ubi ait, quiditatem seu essentiam DEI stare in hoc, quod sit *Ens vel Substantia fruens negativè, ac positivè omni perfectione pura ab omni imperfectione.* Nec longè ab his videtur recedere doctissimus quidam Recentior, à quo DEUS definitur *Sufficientia adæquata habendi omnem perfectionem simpliciter simplicem.* Alii definunt DEUM *Intellectivum à se.* ita Vazquez, Godoy, Arriaga, & alii. Rursus alii definunt *Ens à se.* ita Derkennis de DEO. Disp. 1. n. 54. Haunoldus. L. 1. c. 1. n. 54. Esparza L. 1. de DEO q. 5. a. 7. Izquierdo Tom. 1. disp. 1. q. 10. n. 253. & alii, præsertim Recentiores, satis communiter.

101. Dico cum his ultimis. DEUS rectè definitur *Ens à se.* Prob. 1. SS. Patres negant omnes perfectiones Divinas, seu totum earum cumulum esse de essentia DEI; sed ajunt, plura prædicata esse attributa, & extra essentiam, esse proprietates ex essentia DEI profluentes: ergo essentia DEI non consistit in eo cumulo, sed in certis quibusdam prædicatis: atqui non possunt assignari convenientius alia, quam *Ens à se;* ergo, prob. ant. S. Basilius l. 1. contra Eunomium paulo ante medium ait: *Quonam igitur patet non deridendum, si creativum substantiam esse dicat: si providentiam rursus substantiam, eodem modo præscientiam, & omnem itidem operationem substantiam putet?* S. Cyrillus Alexandrinus l. 11. *Thesaur. sub medium. Non omnia ergo, que in DEO sunt, & de DEO dicuntur, substantiam significant.* S. Damascenus l. 1. de orth. fide c. 4. ait: *Ita sive bonum, sive justum, sive sapientem, sive quicunque tandem aliud dicere libeat, non DEI naturam, sed que natura insunt, exponit.* Ubi per natura insunt intelligit quæ circa *Ipsius naturam sunt, ut immensitate superiori loquitur.* S. Chrysostom. l. de

incomprehensibili DEI natura. *Quanquam non à Sapientia substantia est, sed ex substantia Sapientia.* Theophylactus in illud Pauli: *Invisibilia mundi &c. ait: Bonitas scilicet, sapientia, virtus, Divinitas ipsa, sive magnitudo, que invisibilia DEI Paulus nuncupat, no[n]cuntur Nota sunt DEI, id est, quæ circa ejus substantiam sunt.* S. Gregor. Nazianz. oratione 38. non longè ab initio negat simplicitatem Divinam esse substantiam, seu naturam, dicendo: *Neque enim simplicitas illi natura est: Titus Bostrenus Auctor antiquissimus tempore Juliani Imperatoris l. 1. contra Manichæos non valde multum post initium ait: Etsi enim decet nominare in DEO qualitatem, esse tamen prius quodammodo est cogitatione, quam talem esse.*

102. Ex quibus habetur, quod SS. Patres essentiam DEI non constituant ex omnibus perfectionibus Divinis, & attributa accipiunt in sensu strictiori pro proprietatis, quas extra essentiam esse volunt. Intelligi autem debent de essentia metaphysica, non physica DEI; quia saltem omnia prædicata absoluta, necessaria, & tribus SS. Personis communia constituunt essentiam physicam DEI: & tamen Patres plura ex iis e. g. omnipotentiam, sapientiam, justitiam excludunt à substantia, natura, seu essentia DEI; nam has voces Patres, maximè agentes de DEO, pro synonymis habent, ut ostendit Izquierdo tom. 1. tract. I. disp. 1. q. 10. n. 210. Confir. Aliae essentiæ habent suas proprietates, quæ non ingrediuntur conceptum definitivum: ergo, si non ostenditur specialis ratio in contrarium, etiam essentia Divinæ convenienter tales proprietates attribuuntur: atqui nulla ostenditur: ergo.

103. Jam prob. etiam mi. superiori subsumpta, quod nulla alia prædicata convenientius, quam *Ens à se*, assignentur. Primo ex Scriptura. DEUS ipse Exodi 3. v. 14. rogatus à Moyse suum nomen, respondit: *Ego sum, qui sum.* Quibus in verbis, ut notant SS. Patres apud Petavium, continetur præstantissima, & singulatissima nota, seu differentia DEI: non autem continetur alia, quam *Aseitas*, ut docet S. Hieron. & alii. Secundo probatur ex Sanctis Patribus. S. Dionys. de Divinis nominibus c. 5. fusè tradit, quod DEUS simpliciter & incircumscripè totum in se esse pariter ambiat: & hoc esse ante alia ejus prædicata (quæ vocantur ibi participationes) præpositum atque antiquius sit *vita & sapientia*: atque ibidem addit: *Merito igitur reliquis principalius, ut qui est, DEUS ex antiquiore alii ipsius donis perfectionibus celebratur.* S. Gregor. Naz. orat. 36. *Sub nomine ait: Entis vox ad eam essentiam Divinam indicandam aptior est.*

104. Sanctus Hilarius lib. 1. de Trin. super verba: *Ego sum, qui sum. initio libri ait: Non enim aliud proprium magis DEO, quam esse intelligitur.* S. Bernardus l. 5. de consideratione, c. 6. interrogat de DEO: *Quis est?* Et respondet sibi. *Non sicut occurrit melius, quam: Qui est.* Similia habent alii Patres: Sed non omittendus Angelicus 1. p. q. 13. art. 11. italoquens: *Quantò aliqua nomina sunt minùs determinata, & magis communia, & absolute; tanto magis propriè dicuntur de DEO à nobis*

bis. Unde & Damascenus dicit, quod principalius omnibus, quæ de Deo dicuntur, nominibus est, qui est. Confirm. 1. Hæc definitio continet genus proximum differentiæ; quia ens immediatè dividitur in ens à se, & ens ab alio. Dein Aseitas est radix, & origo suo modo omnium perfectionum Divinarum, quæ ex ipsa deducuntur: adæquat etiam definitum, & convenient omni & soli: ergo definitio est bona. Confirm. 2. Hæc definitio est clarissima, captu facilissima, & communissimè dein etiam adhibetur ad alias perfectiones Divinas demonstrandas; cùm prædicatum entis à se facilimè ex creaturis inferatur, non item alia: sed hæc ex ente à se dein inferri debeat: ergo est præferenda aliis definitionibus non ita claris, nec ita usitatis, vel utilibus.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

105. Ob. 1. S. Damascenus ait: *Quid DEI essentia sit, neque scimus, neque dicere possumus*: ergo non possumus DEUM definire. Confirm. 1. DEUS neque habet genus, neque differentiam: ergo non potest definiri. Confirm. 2. Non esse productum est conceptus pure negativus: ergo per ipsum non potest DEUS, seu ens maximè positivum definiri. Resp. neg. conseq. quia tamen aliquo modo possumus DEUM definire non quidè per definitionem, quæ conveniat patriæ, seu quæ est clarissima, & multò minus definitione, seu explicatione comprehensiva, de qua loquitur S. Damascenus: sed tamen per definitionem, quæ conveniat via, & sit obscura, quamvis aliquo modo clarior, quæm definitum. Verba in objectione sine loco citata non inveni, nisi æquivalenter L. 1. de orth. fide c. 4. ubi sic ait: *In DEO autem impossibile est, quidam essentia sua ac natura ipse sit, dicere. intentio autem capituli se ita explicat: Quid autem ratione essentia ac natura sit, nullo omnino modo comprehendendi, cognoscique potest.* Ad 1. confirm. om. ant. disting. conseq. non potest definiri definitione strictissima. om. conseq. minus strictè dicta. neg. conseq. ad hoc autem sufficit, ut DEUS habeat prædicatum, in quo aliquo modo conveniat cum creaturis, & aliud, in quo discrepet, adeoque quæ se habeant per modum generis, & differentiæ. Quamvis autem prædicatum entis seu existentis DEO conveniat necessariò, & cum tota plenitudine, ut nihil habeat de non ente: quia ratione creaturæ non convenit; tamen etiam hæc dicitur ens, & in hoc prædicato aliquo modo convenit cum DEO. Ad secundam confirm. neg. ant. ex n. 72.

106. Ob. 2. Magis convenit DEO hoc nomen *DEUS*, quæm nomen *Qui est*: ergo hæc definitio non est bona. ant. videtur sumi ex S. Thoma 1. p. q. 13. a. 11. ad 1. Confirm. Si DEUS potest definiri *Ens à se*, potest etiam, & melius definiri *Ens potens esse à se*, seu sufficiens sibi ad existendum: ergo. prob. ant. Hoc prædicatum est prius à subsistendi consequentia: & aliæ etiam in definitionibus ponи solent prædicata significantia potius potentiam, quæm actualem existentiam: ergo. Resp. dist. ant. in ordine ad

significandam essentiam DEI. neg. ant. in ordine ad significandam naturam. conc. ant. & neg. conseq. & sic etiam distinguit loco citato Angelicus. Sumuntur quidem ordinariè à SS. Patribus pro eodem essentia, & natura DEI: si tamen rigorosius loquamur, essentia præcisè dicitur ab esse, seu existere, & à modo existendi, atque abstrahit ab operando: unde quælibet res habet aliquam essentiam; quamvis non quælibet sit natura; natura enim strictè significat principium operandi: cùmque nomen DEUS (cujus derivationem vide apud Angelicum 1. p. q. 13. a. 8.) significet aut considerantem, aut curantem omnia, magis videretur explicare naturam DEI operantem: at Ens à se magis significat essentiam DEI à se essentialiter existentem. Sunt tamen, qui dicant, DEUM ut naturam definiri debere *Intellectivum à se*: ed quod sic explicetur radix primæ operationis Divinæ, scilicet cognitionis & quos impugnat Viva ex eo, quod natura non sit unius tantum, sed omnium operationum principium. Sed sicut *Animal rationale* esset bona definitio naturæ humanae, quæ tamen non minus, quæm essentia hominis videretur à Philosophis definiri. Ego hanc definitionem naturæ Divinæ, nec amplector, nec impugno, contentus definitione essentiæ. Ad confirm. resp. neg. ant. cùm enim per ens à se intelligatur idem ac ens absolute necessarium, jam involvit essentia liter actualem existentiam. Idem significant verba DEI *Ego sum, qui sum*. Nec est paritas cum entibus creatis, quæ non involvunt in essentia actualem existentiam. S. Thomas, quando in 1. dist. 19. q. 2. a. 1. ad 1. dicit, essentiam DEI secundum intellectum esse priorem ad esse, loquitur ibi de aeternitate DEI, & consequenter exponi potest, quod per esse intelligat durare, quod ut præcisè sumptum præsupponitur ad aeternum durare. Et sic exponi debet, ne sibi contradicat; nam 1. p. q. 13. a. 11. in corp. exprefse dicit: *Cum esse DEI sit ipsa ejus essentia; & hoc nulli alti conveniat.* Et inferius dein insertum cum Damasceno, principale DEI nomen esse *Qui est*.

107. Ob. 3. Essentia DEI debet concipi ut summè perfecta: atqui non concipiatur talis, nisi concipiatur ut cumulus omnium perfectionum: ergo. prob. mi. Omnisscientia DEI non concipiatur ut perfectissima, nisi concipiatur ut cumulus omnium notitiarum, neque Omnipotentia, nisi concipiatur ut cumulus omnium potentiarum: ergo. Resp. disting. maj. ut perfectissima in linea essentiæ. conc. mai. in alia linea. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. ad prob. conc. ant. neg. conseq. quia scilicet illi cumuli notitiarum, & potentiarum sunt de linea Omniscientiæ, & Omnipotentiæ: non tamen ideo ut Omnipotentia concipiatur perfectissima, debet etiam concipi ut cumulus omnium cognitionum; quia istæ ad ejus lineam non spectant: imò nec Scientia simplicis intelligentiæ ut perfectissima debet concipi ut involvens notitiam de rebus actu existentibus; quia hæc quoque sunt extra ejus lineam, & spectant ad Scientiam visionis. Sic autem respectu essentiæ Divinae metaphysicæ etiam se habent prædicta distincta ab ente à se, seu genere, & differentia.

108. Dices 1. Essentia metaphysicæ potest continere omnes perfectiones etiam attributales: ergo

ergo debet. prob. ant. Complexum ex perfectiōibus essentialibus, & attributalibus habet etiam aliquam essentiam: sed ista involvit omnes perfectiones etiam attributales: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. mi. Complexi hujus essentia sit in prædicato entis à se; quia est realiter DEUS. Si autem sumas complexum reduplicativè; tunc est DEUS ut cognitus cognitione eum in implicitè saltem comparante cum suis perfectiōibus. Sed & ictius complexi essentia est ens à se certo modo cognitum: sicut essentia risibilitatis in homine reduplicativè accepta est animal rationale certo modo cognitum. Quando autem risibilitas definitur potentia ridendi, hæc definitio non explicat strictè loquendo essentiam ejus, sed tantum est clarius ejus explicatio, vel descriptio.

109. Dices 2. Si essentia DEI conciperetur ut realiter distincta ab attributis, conciperetur ut realiter imperfecta: ergo si concipitur ut formaliter distincta ab illis, concipitur ut formaliter imperfecta: sed nec hoc fieri debet: ergo. Resp. retorq. argum. Si conciperetur homo ut realiter distinctus à risibilitate, conciperetur ut realiter Chimæra: ergo si in definitione concipitur ut formaliter distinctus, concipitur ut formaliter Chimæra. In forma neg. conseq. Primo modo negarentur DEO perfectiones: altero modo tantum ab iis præscinditur: præscindentium autem non est mendacium; quare non concipitur DEUS ut imperfectus, sed tantum concipitur imperfecto modo; jam enim supra diximus, conceptum definitivum non debere representare DEUM ut perfectissimum in omni linea. Addo tamen, definitionem non reflexè representare DEUM ut formaliter distinctum ab attributis, sed tantum exercitè, non præsupponendo, sed faciendo præcisionem formalem. Si urgeas: hac ratione concipitur DEUS ut perfectibilis ab attributis. Resp. disting. ill. ut perfectibilis realiter, vel formaliter in linea essentiæ. neg. formaliter extra lineam essentiæ, subdisting. concipitur ut talis reflexè, & signatè, neg. exercitè. conc. hoc enim ad summum arguit distinctionem formalem perfectionum Divinarum, ex qua non in DEUM, sed in nostram cognitionem redundat imperfæctio.

110. Ob. 4. Essentia Angeli includit plures perfectiones simpliciter simplices constitutivè: ergo etiam essentia DEI, prob. ant. Essentia Angeli continet constitutivè perfectiones viventis, spiritu, intellectu: ergo. Resp. om. ant. nec enim hic vacat examinare definitionem Angelorum. neg. conseq. Si essentia Angeli formaliter continet plures perfectiones, hoc ipsum contine non est perfectio simpliciter simplex; nam excludit Aseitatem, adeoque non est melior omni non ipsa, de quo inferius, ad prob. neg. iterum conseq. ex ratione modò data. Aliqui transmittunt, prædicatum substantiæ spectare ad essentiam DEI; cum ipsa Aseitas videatur formaliter dicere esse per se, & non in alio.

111. At negat Viva, dicens, licet in creaturis e. g. homine prædicatum substantiæ, viventis &c. non sint prædicata secundaria; quia non ad essentiam consequuntur. Nec enim ex animali rationali tanquam à priori probantur, sed ad eam præsupponuntur, & sunt priora à subsistendi con-

sequencia) tamen esse prædicata secundaria in DEO; quia ex Aseitate, tanquam radice, à priori inferuntur, & non tantum à posteriori, seu tanquam priora à subsistendi consequentia: quæ prioritas non sufficit ad prædicatum essentiale; quia hoc debet ex communi esse radix ceterorum prædicatorum, quæ non sunt de essentia: consequenter etiam negare debet hic Auctor, quod ens à se formaliter dicat esse per se. Nec tamen opponi ei potest, de prædicatis substantiæ, viventis, spiritu, &c. satis communiter dici, non esse attributa; quia reponere potest, sumi tunc attributa strictius pro prædicatis, quæ in creaturis solent esse accidentia ex n. 99. Evidem non video, cur prædicatum spiritu, aut viventis debet ingredi constitutivè definitionem. Si prædicatum substantiæ ingrediatur, non tamen propter debet explicatè ponit; quia sufficienter intelligitur sub ente à se, quemadmodum sub animali rationali in definitione hominis.

112. Ob. 5. Essentia hominis debet explicare omnes partes physicas hominis: ergo essentia DEI, qui non habet partes physicas, debet explicare omnes partes metaphysicas, seu perfectiones. Resp. om. ant. neg. conseq. Si definitio hominis debet omnes partes physicas ejusdem attingere, id fit; quia alias non adæquaret totum hominem; cum partes physicae non sint inter se identificatae: at non debet attingere eodem modo partes metaphysicas; quia modo primariam attingat, jam realiter attingit omnes. Et sic definitio hominis non debet attingere formaliter risibilitatem. Sufficit ergo attingi partes metaphysicas radicaliter, seu in prædicato metaphysicæ connexo, physicè identificato. Sic autem attinguntur, adeoque sufficienter, partes metaphysicæ essentiæ Divinæ.

113. Ob. 6. Essentia creaturæ debet formaliter explicare limitationem ejusdem in omni linea: ergo etiam essentia DEI debet explicare formaliter illimitationem in omni linea: hoc non potest, nisi formaliter explicit totum cumulum perfectionum: ergo. Resp. neg. ant. quænam enim essentia formaliter explicit omnes imperfectiones, seu positivas, seu negativas creaturæ? sufficit si formaliter explicitur abalitas. Quod autem sic præscindatur in aliqua linea, an sit DEUS, vel creatura, tantum probat, DEUM, & creaturam posse aliquo modo substare eidem conceptui confuso, e. g. prædicato spiritu possit substare DEUM & Angelum: ex quo aliud non sequitur, quænam hunc conceptum esse imperfectum, nec clare inter se discernere duo valde diversa.

114. Ob. 7. Plures SS. Patres docent, omnes perfectiones dici de DEO essentialiter: ergo sunt de essentia. Confir. 1. Quando PP. dicunt, DEUM esse ens à se, dicere volunt, esse ens in omni genere perfectissimum: ergo. Confirm. 2. Poteat dici, quod SS. PP. per attributum intelligent non totam essentiam, sed partem ejus; ergo. Resp. dist. ant. essentialiter physicè. conc. ant. metaphysicè. neg. ant. & conseq. Et sic exponendus est S. Augustinus l. 6. de Trinit. c. 4. dicens, DEO autem hoc est esse, quod est fortè esse, aut justum esse, aut sapientem esse. & si quid de illa simplicitate multiplicitate, vel multiplicati simplicitate dixeris, quo substantia ejus significetur. Quibus similia sunt, quæ idem habet serm. 38. de Sanctis, sub me-

at

atium, ubi loquitur de essentia & perfectionibus, omnibus tribus SS. Personis communibus, adeoque de essentia physica; nec de metaphysica est sollicitus; nam idem Augustinus, vel certe Collector quæstionularum de Trinitate, quæ ex libris Augustini teste Bellarmine excerpta sunt, ita habet: *DEUS eo ipso, quo est, vivit, & eo, quo vivit, intelligit, & eo, quo intelligit, potest, & eo, quo potest, est.* quæ in sensu reali, non vero formalis intelligenda sunt. Sic etiam exponentius est S. Anselmus *Monologii* c. 16, ubi de DEO, seu, ut ibi eum vocat, de summa Natura ait: *ipsa uno modo, una consideratione est, quidquid est essentialiter.* nam legenti caput illud patet, eum loqui de essentia, seu identitate tantum physica; probat enim ibi, quod omnia in DEO unum sint, & non plura, nec tantum unum, sicut homo ex distinctis partibus compositus, sed unitate exclusiva compositionis.

115. Scilicet SS. PP. exponi debent, quantum possunt, ne sibi contradicant, quod fieret, si de essentia metaphysica exponerentur, ut colligitur facilè ex n. 102. & sequent. ubi nota ulterius, PP. egisse contra diversos hæreticos: contra eos, qui compositionem quædam realem in DEO finxeré, dixerunt, perfectiones omnes esse essentialiter identificatas: contra alios, qui exclusè etiam compositionem formalem, ut eò magis excluderent Mysterium SS. Trinitatis, dixerunt, aliquas perfectiones esse extra essentiam. Ad 1. confirm. neg. ant. cum enim dicant, aliquas perfectiones esse extra, vel circa essentiam, non volunt, eam metaphysicè loquendo stare in omni perfectione cuiuscunque linea. Ad 2. confirm. neg. ant. quod enim est extra, vel circa essentiam, non est pars formalis essentia ejusdem. Nec hic dicas, posse statui duplicem essentiam metaphysicam, unam consistenter in prædicato entis à se: alteram in cumulo omnium perfectionum; nec enim est, cur Communis, cuique enti unam definitionem statuens, deseratur: præsertim, cum cumulus, ut hucusque probatum, definitionem ingredi nequeat.

116. Ob. 8. Ens à se, licet distinguat DEUM ab omni non DEO, tamen non est bona definitio: ergo, prob. ant. Animal judicativum etiam distinguit hominem ab omni non homine: & tamen non ritè sic definitur homo: ergo. Resp. neg. ant. vel ejus suppositum, quod præcisè DEUM ita distinguat; nam etiam adæquat definitum, & explicat DEUM per prædicatum primarium, & radicale respectu cæterorum, ad prob. neg. cons. Judicativum non est primarium prædicatum hominis; neque enim hominem exponit in ordine ad primariam operationem (ad quam in definitionibus creaturarum sèpè debet attendi; quia in modo essendi plurimæ convenient) nam in homine discursus sunt perfectiores, quæ præcisè judicia immediata; quia ista sunt tantum de rebus inferioribus, & paucissimis; nam paulò altiora non cognoscit homo sine discursu: unde cognitiones discursivæ ratione objectorum sunt longè nobiliores, adeoque etiam potentia discursiva, maximè cum etiam incomparabiliter plura objecta attingat, quæ judicativa: sed neque aliunde habet prædicatum judicativum, unde aliis omnibus prædi-

catis præferatur. At prædicatum entis à se probatum est esse primarium DEI n. 103. & 104.

117. Ob. 9. Ens est prædicatum insimum: intellectivum est prædicatum longè nobilior: ergo melius DEUS definiretur intellectivum à se. Confirm. Intellectivum est genus proximius, quæ ens: ergo præ alio debet poni in definitio. Resp. 1. om. ant. neg. conseq. quia hic in definitione DEI, sicut poniur differentia, vi cuius DEUS differt ab omni creatura, ita convenienter ponitur genus, in quo convenit cum omni creatura. Resp. 2. iterum om. ant. neg. conseq. quia, licet ens ut sic se solo sit prædicatum inferioris intellectivo, tamen totum complexum Ens à se est nobilior complexo intellectivum à se: nam ens à se est radix omnium perfectionum, qualis non est intellectivum à se; neque enim intellectivum à se dicit aseitatem in omni linea, sed tantum in linea intellectivis, quæ non est radix e. g. omnipotencie; quia hæc non infertur à priori ex intellectivo à se: at ens à se dicit aseitatem in genere totius entis, ex quo à priori inferuntur reliquæ perfectiones. Hæc etiam est ratio S. Thomæ ex S. Damasceno, quam citavimus n. 104. Accedit (& hæc est principalis responso) quod ex SS. Patribus habeatur, quod prædicatum intellectivi (hoc enim est idem, ac sapientis, præscii, omnisci) sit extra essentiam. Ad confirm. neg. ant. & conseq. Ant. non est verum; quia per genus proximum non intelligitur id, in quo res definita cum paucioribus convenit, sed quod in linea prædicamentali immediate dividitur per differentias; at per aseitatem, & ab aseitatem immediate dividitur, non intellectivum, sed ens. Consequencia etiam est falsa; quia, licet sit prædicatum proximius, tamen non est essentialis, sed attributum: consequenter non est genus, adeoque etiam antecedens ex novo titulo erit falsum.

118. Ob. 10. Quodlibet attributum Divinum est formaliter ens à se: ergo hoc non potest esse essentia DEI, prob. conseq. Essentia & attributa debent formaliter distingui: ergo. Confirm. 1. Etiam Personalitates Divinae sunt formaliter, & ratione sui ens à se: ergo hoc non potest esse essentia, prob. conseq. Essentia Divina debet esse communis tribus: atqui id, quod formaliter sunt Personalitates Divinae, non est commune tribus: ergo non est essentia. Confirm. 2. Per ens à se distinguitur quidem essentia DEI ab omni creatura, sed non ab omni, quod non est essentia DEI: ergo non est prædicatum ultimum differentiale, prob. ant. Non distinguitur à Personalitatibus, præsertim à Paternitate; hæc enim formaliter est inaccessibilitas, seu aseitas: ergo.

119. Antequam respondeam, noto, aliquos cum Derkennis afferere, essentiam DEI formaliter imbibit in attributis, & Personalitatibus Divinis: aliquos vero, etiam sententiae nostræ Patronos, idem negare: Priors dicunt, sufficere præcognitionem non mutuam, ita ut essentia Divina præscindat quidem ab attributis; quævis attributa non præscindant ab essentia; sicut juxta ipsos etiam præscindit in homine substantia à rationali, non vicissim: Postiores autem volunt, attributa DEI non dicere formaliter ens à se, etiam si spectentur ut Divina, sed tantum dicere metaphysicam connexionem cum ente à se, quam quia nulla creatura dicere potest, attributa per illam sufficienter distin-

distinguuntur ab omni creatura, & fiunt formaliter Divina: sic quoque ajunt, risibile, etiam consideratum ut humanum, tantum dicere metaphysicam connexionem, (quaे quidem revera est identitas physica) cum rationali. In forma vel respondeo ad mentem priorum neg. conseq. ad prob. dist. ant. debent distinguui distinctione formalis, seu præcisione mutua. neg. ant. non mutua. conc. ant. & neg. conseq. vel juxta posteriores, qui fortè melius sentiunt, neg. ant. quod non probatur.

120. Ad primam confirmationem vel negant. & dic, esse tantum metaphysicè connexa: vel, si antec. concedas cum Derkennis, nega conseq. ad prob. cum eodem Auctore distingue maj. essentia divina debet esse communis tribus adæquata sumpta. neg. ma. inadæquata sumpta. conc. mai. & distincta proportionaliter. min. nega conseq. Explicationem hujus distinctionis, sed adhuc satis difficilem, potes videre apud hunc Auctorem *de Trinit.* disp. 2. n. 10. Expeditor est responsio prior. Ad 2. confirmationem neg. ant. ad prob. iterum neg. ant. ex modò dictis. Quod additur de inaccessibilitate tanquam aseitate propria Paternitati, est extra rem; nam duplex est aseitas: una absolute, per quam excluditur principium omne productivum alterius naturæ, quaे est in sensu physico communis etiam Filio, & Spiritui Sancto: altera relativa, per quam excluditur etiam principium ejusdem naturæ, quaе est propria Patri: non tamen constituit absolutam essentiam DEI.

121. Ob. ultimò. Definitio DEI (de qua n. 100.) *Sufficientia adæquata habendi omnem perfectionem simpliciter simplicem*: proponit DEUM ut actualiter perfectissimum, nec tamen per modum cumuli, vel plenitudinis, formaliter compositum, vel ex omnibus perfectionibus constitutum; quia perfectiones non ingrediuntur definitionem ut partes, sed se habent tantum ut termini: ergo hæc definitio, tanquam conceptus perfectior, & DEO dignior, est præferenda. Similia serè dici possent de altera P. Ulloæ, ibidem adducta: *Eus fruens negativer ac positivè omni perfectione pura.* Resp. et si hæc definitio evitet aliquas difficultates alias objici solitas, non propterea videtur nostræ præferenda; nam 1. Nostra est longè clarior, cum illa involvat terminos satis obscuros, nempe Perfectionem simpliciter simplicem, de quorum intelligentia docti adhuc disputant: nec videtur ea obscuritas primæ statim definitioni miscenda: sed nec sine his terminis stat bonitas definitionis hujus, cum DEO non conveniat omnis alia perfectio. 2. Nostra est conformior Patribus citatis. n. 103. & 104. qui Divinam naturam simpliciter definitiunt *Qui est*, quaे verba non sufficientiam adæquatam habendi omnem perfectionem, sed tantum Aseitatem significant. ita sanè S. Hieron. in ep. ad Epbes. c. 3. explicat illud *Exod.* 3. *Ego sum qui sum.* de existentia à se, non de sufficientia &c. De eadem Aseitate sola loquuntur alii Patres, quorum verba locis citatis adduximus, quaेque, nisi valde torqueantur, de illa sufficientia accipi nequeunt.

Nec dicas, S. Damascenum, & ex eo S. Thomam dicere, illud *Qui est* comprehendere in se pelagus substantiæ infinitum: Respondetur enim, non comprehendere metaphysicè vel formaliter acceptum; alias diceret formaliter cumulum

omnium perfectionum (nam quid est pelagus, nisi cumulus aquarum?) quod nec hi SS. Patres, nec isti adversarii volunt: sed tantum comprehendere physicè acceptum, hoc est: quòd DEUS, qui definitur *Qui est*, sit physicè tale pelagus: & sic S. Damascenus optimè componit cum aliis Patribus: quæ conciliatio semper est procuranda. 3. Ista sufficientia non videtur esse prædicatum metaphysicè primum, ex quo alia à priori inferantur; nam ex ea tantum inferuntur à subsistendi consequentia: è contra ex ente à se omnes tandem perfectiones tanquam ex radice metaphysica inferuntur, & probantur à priori; quia Aseitas est radix exigativa, & formaliter quasi emanativa omnium perfectionum: ex qua etiam debet probari ipsa sufficientia illa adæquata (nam non potest probari nisi ex Aseitate) dum è contra Aseitas independenter ab illa sufficientia abunde demonstratur. Displacet quidem Adversarii, quòd Aseitas, eò quòd non formaliter, sed tantum radicaliter dicat alias perfectiones, DEUM, non quasi jam actualiter perfectissimum, sed tantum potentialiter talē proponat: sed in primis videtur etiam ipsa sufficientia (quaे non formaliter dicit perfectiones, sed tantum connexionem vel identitatem cum ipsis) non immediate ratione sui, sed tantum mediate ratione terminorum, DEUM actualiter perfectissimum proponere. 2. quidquid de hoc sit, nostra definitio proponit DEUM perfectissimum in linea seu ratione essentia, quamvis non in aliis lineis: sicut intellectus & voluntas dicunt DEUM perfectissimum in linea principii cognoscitivi & volitivi, non autem in linea actu cognoscens, vel volentis. Ex qua paritate habetur, non esse indecentem conceptum, qui Deum representat aliquo modo tanquam potentiam, præsumit activam, aut quasi emanativam, tantum formaliter, aut metaphysicè talē. Imò hoc spectat ad lineam definitionis, qua non debet omnia prædicata definiti exprimere, sed à quibusdam præscindere. Sic S. Thomas in 1. dis. 7. q. 1. a. 1 ad. 1. ait. *In DEO est omnino idem re essentia, potentia, & operatio, sed differunt tantum ratione.* Ex quo tamen non sequitur, DEUM concipi ut imperfectum, sed tantum concipi imperfecte. Itaque non videtur recedendum à longè communius recepta definitione longè clarior, captu faciliore, & communissimè adhiberi solita in discutiendis aliis questionibus de DEO, & perfectionibus Divinis.

ARTICULUS III.

An DEUS sit infinitè perfectus.

122. *P*erfectio communiter dividitur in mixtam, simpliciter simplicem, & simpliciter talem. *P*erfectio mixta dicitur illa, qua habet adjunctam imperfectiōnem; tales sunt potentia ambulandi, scribendi &c. qua licet bona sint, quia tamen secum ferunt motum, & fatigationem, non sunt undeque perfectæ. *P*erfectio simpliciter simplex ex S. Anselmo in Monologio c. 14. dicitur: *Quæ est melior ipsa, quam non ipsa:* intellige infinitanter; quia non tantum debet esse melior, quam ejus negatio; hoc enim competit etiam perfectioni mixtae: sed debet esse melior, quam omnis perfectio, cum ipsa incompensibilis,

ibilis, vel ei non identificabilis. Tales perfectiones sunt prædicata spiritus, viventis, intelligentes &c. quæ meliora sunt, quæ eorum opposita, scilicet materialis, inanimati &c. *Perfæctio Simplex*, seu simpliciter talis est, quæ nullam involvit imperfectionem; non tamen est melior, quæ sint alia cum ipsa incompossibilis.

123. Difficultas hic est circa Relationes Divinas. Quidam negant, eas esse perfectiones: alii negant, esse simpliciter simplices; quia Paternitas e. g. non est melior, quæ Filiatio cum ipsa inidentificabilis: unde ajunt, eas Relationes esse perfectiones simplices, vel simpliciter tales: alii tamen afferunt, eas esse perfectiones simpliciter simplices, & explicant illud *non ipsa*, ut significet omnimodam incompossibilitatem, vel exclusionem omnis identitatis etiam in tertio, quæ non datur inter Paternitatem, & Filiationem in Divinis. Sed quidquid sit de his, videntur saltem illi, qui tenent, terminaciones contingentes actuum Divinorum contingentium esse perfectiones, debere afferere, quod istæ non sint perfectiones simpliciter simplices; nam volitus hujus mundi non est melior, quæ fuisse nolitus, si DEUS hunc mundum noluisse: nec tamen ista duæ sunt ullo modo identificabiles: nisi forte reponere velint, datâ unâ alteram necessariò omitti, adeoque non esse perfectionem (cum in nihilo suo maneat) & consequenter oppositam esse meliorem.

124. Jam non queritur, an DEUS sit ita perfectissimus, ut involvat perfectiones etiam mixtas, & quidem formaliter; nam, cum istæ secum ferant imperfectiones, & plures inter se contrariae sint, non possunt in unum, & perfectissimum ens convenire: sed queritur, an DEUS omnes perfectiones simpliciter simplices, vel simpliciter tales continet formaliter, mixtas autem eminenter, id est, demptis imperfectionibus.

125. Dico. DEUS est infinitè perfectus, seu habet omnes perfectiones vel formaliter, vel eminenter. ita omnes Catholici, imò omnes paup. prudenter etiam Ethnici. Et in primis Scripturæ hoc in pluribus locis afferunt. *Baruch. 3. v. 25. Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus. Psal. 144. v. 3. Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis &c.* Idem ubique clamant SS. PP. ex quibus S. Dionys. de *Divinis nominibus* c. 5. ait: *DEUS non quoquo patto est ens, sed simpliciter, & incircumscripiente totum in se esse pariter ambit.* Plura vide apud Lessium *De perfectionibus Divinis* l. 1. c. 1. Ex quo unanimi sensu Patrum etiam habetur, Scripturas debere huc exponi de infinite rigorosè accepta, quamvis aliquando etiam in Scripturis terminus *Infinitum* minus rigorosè accipiatur.

126. Probatur conclusio ratione. Omnis perfectio possibilis vel est *creata*, vel est *increata*: utramque habet DEUS, vel formaliter, vel eminenter: ergo habet omnem perfectionem possibilem: ergo est infinitè perfectus. Ultima consequentia probatur ex eo, quod, cum perfectiones creatæ sint syncategorematicè possibilis in istæ, si DEUS istas, & præter has etiam habeat omnes increatas, & quidem categorematicè, seu actu, utique debeat esse infinite perfectus. Nec possibilis infiniti syncategorematici creati in perfectione prudenter in dubium

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

potest vocari; cum ex una parte nulla implicantia possit ostendit, & ex altera parte omnes Autores: imò omnes, qui DEUM verum agnoscunt, etiam omnipotentem agnoscant, & Scriptura ubique omnipotentiam adstruant: quæ ratio utique sufficit ad hanc propositionem theologicè probandam. prob. jam mi. Perfectio invenia non potest dari per identitatem in alio, quæ in DEO: insuper debet necessariò existerre, utpote ens necessarium, adeoque cum aliquo identificari: ergo cum DEO; adeoque debet huic formaliter inexistere. Jam perfectio invenia debet omnis à DEO, vel actu produci, vel saltem posse produci: ergo debet eam habere eminenter. prob. conseq. Omnis causa principalis debet praæcontinere effectum vel formaliter vel eminenter; cum daré non possit, praæfertim principaliter, quod non habet. Hinc D. Dionys. de *Divinis nominibus* c. 5. rectè ait de DEO: *Nam perfectio non istud quidem est, illud verò non est, neque alicubi est, alicubi non est; sed omnia est, ut omnium causa.* Dixi eminenter: quia formaliter eas habere non potest, utpote mixtas imperfectionibus, & sibi contrarias.

127. Confirm. DEUS est ens à se: ergo est illimitatus, seu infinitus in perfectione. prob. conseq. Non est limitatus à causa, neque à se: ergo. 1. pars ant. est clara; quia non habet causam; ubi obiter adverto, effectum dici limitatum à causa, non quod hæc producat effectum in minore perfectione essentiali; cum enim essentiae sint immutabiles, hoc nequit causa facere: sed quod loco effectus perfectioris producat minus perfectum. prob. jam 2. pars ant. Ens, quod est à se, seu non habet causam, non est limitatum à se, vel à sua natura; quia ipsa natura talis entis est illimitata: id quod ex lumine naturali omnes, qui agnoscunt ens à se, admittunt; nam, quandocunque occurrit ens limitatum, statim in ejus causam naturaliter inquirimus, nec dubitamus ens limitatum etiam esse causatum. 2. Si ens à se posset esse limitatum, posset quis adstruere plurima entia à se; imò Philosophi, quando occurunt effectus mirabiles, quorum causa difficillimè assignatur, possent dicere, eos esse à se, quod esset absurdum. Tandem si ens non est limitatum quoad existentiam, sed habet hanc perfectionem à se, non est ratio, cur non habeat à se etiam alias perfectiones, quas à se haberi non est adeo diffi- culter perceptibiles.

128. Ex hac conclusione, ejusque probationibus infertur 1. DEUM necessariò esse æternum; nam cum sit ens à se, est ens absolute necessarium; si enim aliquando non fuisset, nec à se, nec ab alio postea esse potuisset: non ab alio; quia sic non esset amplius ens à se: non autem à se; quia, ut rectè Dierkennis *disp. 1. de DEO. c. 2. n. 34.* quod non semper est, sed transit à non esse ad esse, debet per aliud determinari. Certè, ut ait Arriaga *Disp. 2. sec. 4. n. 33.* videtur ex terminis imperceptibile, quod aliquid à se ipso incipiat de novo existere, nec est ulla assignabilis ratio, cur non antè extiterit: & ipsa res nondum existens non potest cognoscere tempus, quo velit incipere. Quodsi DEUS necessariò extitit ab æterno, etiam necessariò in æternum existit; nam sicut habet à se primum existere,

D

ita

ita habet, ut ita loquar, conservari, nec indiget alio. Et sanè ridiculum est dicere, quod aliqua creatura possit destruere ens à se, & quidem infinitè perfectum, adeoque infinitè etiam potentia, & per quod omnia conservari debent.

129. Infertur 2. DEUM esse immensum, adeoque omnibus rebus intimè præsentem; nam sicut nasci in tempore est imperfectio (qua ratione etiam probatur DEUS esse aeternus) ita etiam est imperfectio constringi loco: econtra esse determinatum ad hoc, ut, ubi aliquid prævalla temporis differentia, vel quacunque providentia existit, etiam ipse adsit, est perfectio possibilis, sicut esse semper: consequenter non debet DEO negari, tanquam illi, cui inest omnis perfectio possibilis ex n. 126. Accedit, quod absurdum sit dicere, creaturam alicubi posse existere, ubi non possit existere DEUS: atqui ubique potest aliqua creatura existere: ergo: si autem DEUS potest ubique existere, actu ubique est; cum mutari non possit, ut paulo post dicemus; quare quando DEUS dicitur habitare, accedere, recedere, & similia, tropicè ab omnibus intelliguntur. Hic tamen notandum, quod nec aeternitas DEI sit successiva (quam Derkennis Disp. 4. n. 1. vocat extrinsecam temporis) nec immensitas sit extensa; non enim DEUS durat per durationes sibi succedentes, nec præsens est variis locis per ubicationes distinctas, sed in hoc indivisibili *nunc* datur tota ejus aeternitas, (quam Derkennis loco cit. vocat intrinsecam) & in indivisibili etiam spatio datur tota immensitas, de qua re legi meretur P. Ulloa *De DEO* disp. 1. c. 3. Hoc non capimus sensu, sed intellectu, quo etiam solo capimus, animam esse totam in capite, & totam in pede: quamvis hæc paritas non sit omnimoda; cum ubicatio, vel unio animæ cum capite distincta sit ab ubicatione, & unione cum pede: at præsentia DEI Romæ (quantum est ex parte DEI) eadem est, que Ingolstadii &c.

130. Infertur 3. DEUM esse omnipotentem, atque omniscium; tum quia hæc perfectiones possibles sunt; tum quia ab ente à se omnia producta debent suum esse habere, adeoque ipse omnia possibilia producere; si autem omnia debet producere, debet etiam conservare, & gubernare, adeoque omniscius esse, tum ut noscat, quid producat, tum ut omnia ritè ordinet, ac sapienter dijudicet: sed de hac omniscientia redibit iterum sermo, ubi de scientia DEI.

Infertur 4. DEUM esse spiritum, & non corpus, ut Sadducæi inter Judæos heretici, & Anthropomorphitæ volebant; est enim utique major perfectio possibilis esse spiritum, quam crassum corpus; quare, quando homo dicitur factus ad imaginem DEI, non intelligitur de corpore, sed de parte nobiliore, scilicet anima intellectuali, & libera. Item quando in Scripturis DEO tribuuntur membra corporalia, manus vel pedes, imò etiam anima, omnes Patres, atque Doctores dicta illa metaphoricè sumunt.

Infertur 5. DEUM esse liberum: nam utique est magna imperfectio, ens intellectualivm esse necessitatum ad omnia, & nullam ullius rei electionem habere, quæ si à rationalibus creaturis, multò magis removenda est à DEO: præfertim cum hic debeat esse sapientissimus Gubernator, adeoque

erga bene meritos liberalem se exhibere; alii autem pro libitu poenas, aut infligere, aut condonare. Accedit, quod sine libertate explicari omnipotentia nequeat; cum enim plurima possibilia nunquam sit producturus (ut apud omnes est in confessu) si non omitteret illa liberè, sed necessariò, non foret omnipotens; quia non posset plura producere, quæm actu produceret. Adde, quod frustra, & ineptè DEUM rogaremus, ut hoc, vel illud nobis concedat; nam vel non posset, vel necessariò deberet concedere. Neque posset dici, eum suppositis precibus id necessariò facturum; nam hoc est contrarium persuasione omnium, nec necessitas absoluta potest conneclti cum liberis nostris actibus.

131. Infertur 6. DEUM simplicem esse, omnisque compositionis realis expertem. dico *realis*; nam de formalis per conceptum, quæ non in DEO, sed tantum in cognitione nostra argueret imperfectionem, hic non sum sollicitus. prob. Ipsa realis compositio est quædam imperfectio, quæ excludi debet à perfectissimo DEO: ergo. Dein vel partes componentes essent entia à se, & DEUS foret aggregatum ex pluribus Diis: vel essent ens ab alio, & neque totum esset à se, ut patet ex n. 71. vel aliquæ partes essent à se, alia ab alio, & priores essent DEUS, vel Dii; reliquæ autem omnino superflua; cum sine ipsis habentur infinita perfectio, seu DEUS, aut Ens à se.

132. Infertur 7. DEUM esse immutabilem, ut de se ipso dicit *Malachia* c. 3. v. 6. *Ego enim Dominus, & non mutor.* Ratio est; quia mutabilitas est perfectibilitas; motus enim est actus entis in potentia, seu entis perfectibilis, quale DEUS utpote ens perfectissimum esse non potest. Rursus novus motus vel deberet DEO jam existenti de novo identificari, quod est Chimæricum: vel deberet DEO uniri, & daretur compositio, non quidem ea, quam aliqui dicunt passim, vi cuius substantia DEI ex partibus componeretur; sed tamen activa, vi cuius DEUS accidentaliter completeretur, seu perficeretur, quod DEO repugnat. Ex quibus intelligitur etiam ille modus loquendi Theologis communis, vi cuius dicitur DEUS purus actus exclusivus omnis potentialitatis: scilicet DEUS non est subiectum potens recipere ullam perfectionem per unionem, sed est mera, & omnis perfectio sua per identitatem. Quomodo autem sine mutatione DEUS possit uniti creaturæ, spectat ad tractatum de Incarnatione, ubi fusius exponitur, Verbum per unionem Hypostaticam nec perfici, nec mutari: itemque ibi exponitur, an & quo sensu Persona in Christo possit dici composita, de quo S. Thomas in 3. diff. 6. q. 2. a. 3. quomodo autem concilientur libertas, & immutabilitas DEI, inferius, quantum fieri potest, exponemus.

133. Infertur 8. DEUM esse unicum, quod Scripturæ innumeris locis tradunt. Hinc quando *Psal. 81. aut 1. Cor. 8.* & alibi indicantur Dii multi: vel sermo tantum est de multitudine falorum Deorum: vel intelliguntur tantum Superiores, aut Judices, qui propter præminentiam suam vocantur in Scripturis Dii, sed non in eo sensu, quo ipse DEUS. Idem in symbolo S. Athanasii clarissimè definitur: quin imò Pythagoræ, Trismegisto, Aristoteli, imò, teste Origene, Peripateticis, atque Philosophis, quin & paulò sapientiæ.

Sapientioribus Ethnicis fuit perflatum, ut fusè aliatis eorum dictis probat Theophil. Raynaudus in *Theologia Naturali* dist. 7. q. 1. a. 1. Hinc famosum illud dictum Aristotelis 12. *Metaphysicorum ultimo sub finem*, ubi ait: *Entia nolunt male gubernari: non est bona pluralitas principatum: unus ergo princeps*. ubi non de gubernatione regni, sed universi loquitur. Hinc illud Pythagoræ dicentis, quod, si alter daretur DEUS, deberet sibi alterum condere mundum, & in eo habitare.

134. Rationes etiam pro hac veritate, vel ex immultiplicitate ultimi finis, vel entis summi, ac perfectissimi, vel aliunde desumptas complures videre est apud eundem Raynaudum loc. cit. ego brevitatis causâ unam solam adduco. DEUS, utpote perfectissimus, debet esse liberius quoad gubernationem universi totius; alias enim posset turbari, inquit sàepe turbaretur ordo bona gubernationis, si prudenter statuta exequi non posset: ergo debet esse unus. prob. conseq. Si essent duo, vel plures Dii, tunc vel unus altero esset debilior, deberetque cedere, & non esset DEUS; quia imperfectus, & nullo modo omnipotens: vel essent quoad omnia pares, & tunc posset unus alterum impedit: quin inquit uterque à se invicem dependent, adeoque imperfecti sorrent, & neuter omnipotens: facile etiam turbatur, certè posset turbari ordo universi, dum possent non convenire, atque probabilissime etiam non convenient; quia non deberent, & liberi essent. de qua re adhuc plura in objectionibus infra. Hucusque allata prædicta DEI, atque etiam alia clarè definita habentur in Concilio Magno Lateranensi sub Innocentio III. eaque definitio refertur C. Firmiter de Summa Trinitate.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

135. Ob. 1. Si habet communis parœmia, Bonum est, quod omnia appetunt: atqui DEUM non omnia appetunt; quia non omnia eum cognoscunt: ergo non est bonus, aut perfectus. Confirm. 1. Saltem non infinitè appetitur: ergo non est infinitè bonus. Confirm. 2. Bonum est communicativum sui: DEUS non est ita communicativus: ergo prob. mi. Ante creationem mundi se non communicavit: ergo neque nunc se communicat; quia est immutabilis. Confirm. 3. Si DEUS est bonus, tunc solus est bonus, ut dicitur *Marei 10. v. 18.* ergo non est summum bonum; quia nullum est bonum inferius. Resp. dist. ma. hoc est, quidquid apperit, est bonus. conc. ma. quidquid est bonus, appetitur ab omnibus. neg. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. conseq. in ea propositione *bonum est* prædicatum, non subiectum. Ad 1. confirm. om. ma. quia Deus à se ipso infinitè suo modo appetitur, neg. conf. Ad 2. confirm. neg. mi. ad prob. neg. ant. quia se ab aeterno communicavit ad intra communicatione perfectissima per identitatem. Dein om. ant. neg. conseq. quia in tempore se communicat ad extra, non per identitatem, sed vel per unionem cum natura humana Christi, vel per productionem variarum creaturarum sine omni mutatione; quia nullum recipit motum. Ad 3. confirm. dist. ant. solus DEUS est bonus à se, & per excellentiam, ac essentiam

suam. conc. ant. per participationem à DEO acceptam. neg. ant. & conseq.

136. Ob. 2. DEUS est ens singulare, determinatum, distinctum ab aliis: ergo est limitatum, & non infinitum. Confirm. 1. DEUS est principium rerum omnium: sed principia seu semina sunt imperfecta; ergo. Confirm. 2. DEUS non est factus: ergo neque perfectus; quia perfectum est omnino, & totaliter factum. Resp. neg. conseq. Eo ipso, quod sit ens exigens infinitas perfectiones, non est ens limitatum quoad perfectionem, sed ad summum quoad numerum, quæ tamen quasi limitatio est summa perfectio; quia per eam excluditur omne ens æquale. Ad 1. confirm. dist. mi. principia intrinseca materialia. conc. mi. extrinseca, seu effectiva. neg. mi. saltem universaliter sumptam, & neg. conseq. Ad 2. confirmat. neg. conseq. perfectus enim in sensu Theologico (quidquid sit de Grammatical) significat prædictum perfectione, sive facta aut creata, sive increata à se.

137. Ob. 3. Si DEUS continet omnem perfectionem possibilem, tunc præter DEUM nulla est alia possibilis: sed hoc est falsum: ergo. Confirm. 1. Si daretur corpus infinitum, non esset possibile aliud corpus: ergo, si detur perfectio infinita, nulla alia erit possibilis. Confirm. 2. Infinitum est, ex quo semper est aliquid accipere: sed non videtur, quomodo ex Divinis perfectionibus semper sit aliquid accipere: ergo. Resp. dist. ma. si continet omnem formaliter quoad speciem, & individuum. conc. ma. si tantum continet eminenter. neg. ma. & conc. mi. neg. conseq. quia tamen alia in specie, & individuo perfectio est possibilis, quamvis hanc DEUS contineat eminenter.

138. Ad primam confirm. dist. ant. non esset possibile absolute. neg. ant. naturaliter. om. ant. & neg. conseq. Supernaturaliter possibilis est penetratio corporum, adeoque præter corpus infinitum adhuc aliud, quod tamen cum illo deberet supernaturaliter compenetrari: si tamen infinitum impleret omnem locum possibilem, & supposita possibilitate infiniti, unum infinitum non posset esse majus altero, de quo litigant Philosophi. Perfectiones autem non se mutuo excludunt lec. Ad 2. confirm. Illa definitio strictè loquendo tantum convenient infinito divisibili in numero, vel extensione; & infinitum alias dicitur, quod superat omne finitum: sed om. ma. neg. mi. quia saltem per conceptum semper est aliquid accipere; nunquam enim tot abstrahi possunt perfectiones ex DEO, quin plures restent abstrahenda.

139. Dices. Si DEUS non esset in omni loco etiam in individuo, non esset immensus: ergo si non haberet omnem perfectionem etiam in individuo, non esset infinitè perfectus. Resp. retorq. argum. ergo si non produceret omnem effectum, non esset omnipotens; quod est prorsus absurdum. In forma neg. conseq. Immensitas in suo conceptu dicit formalem presentiam in omni loco, in individuo etiam accepto: at infinita perfectio non dicit formalem possessionem cuiuslibet perfectionis in individuo; sed tantum possessionem cuiuslibet eminenter talis: sicut omnipotentia non dicit actualem productionem, sed tantum potentiam.

140. Ob. 4. Si DEUS esset infinitè perfectus,

Eius, tunc unum infinitum esset majus altero: hoc est impossibile: ergo. prob. ma. DEUS magis excedit hominem, quam Angelum: ergo infinitus excessus DEI super hominem esset major infinito excessu super Angelum: ergo. Confir. Creaturæ omnes deberent esse æquales in perfectione: hoc est falsum: ergo. prob. ma. omnes æqualiter distarent à perfectione Divina, scilicet infinitè: ergo. Resp. neg. ma. ad prob. dist. ant. magis excedit, si excessus denominativè sumatur. neg. ant. si excessus quidditativè sumatur. om. ant. propter paulò post dicenda, & dist. pariter primā, nego secundam consequentiam.

141. Excessus est relatio inæqualitatis, quæ consequenter quidditativè, seu concretivè sumpta involvit duos terminos, seu duas rationes fundandi, & in nostro casu perfectionem DEI, & perfectionem creaturæ. Excessus autem (intellico activum) denominativè sumptus involvit tantum id, quod denominatur excedens, scilicet in nostro casu perfectionem DEI. Jam hæc, cùm unica, & indivisibilis sit, non potest esse major se ipsa, adeoque excessus DEI denominativè sumptus super Angelum non est major excessu denominativè sumpto super hominem; cùmque hic tantum excessus, seu perfectio DEI sit infinita, non sequitur unum infinitum esse majus altero. Sic etiam elephas in se ipso non est major, sive comparetur cum musca, sive cum bove. Quæri tamen adhuc potest, an, si addatur infinitæ perfectioni Divinæ perfectio Angeli supra muscam, complexum fiat majus, sed de hoc pauò post adhuc isto articulo.

142. Ad confirm. neg. ma. ad prob. dist. ant. hoc est, æqualis esset distantia ex parte DEI. conc. ant. ex parte creaturarum. neg. ant. & conseq. Sicut diximus excessum involvere duos terminos, ita & involvit distantia: imò hæc distantia, si bene consideretur, altius non est quam excessus. Quamvis autem unus terminus semper maneat idem, si alter sit inæqualis, jam distantia est inæqualis: & consequenter etiam inæqualis perfectio: atqui in quibusdam creaturis est inæqualis utique essentia & æstimatio, e.g. in creatura insensibili respectu rationalis: ergo etiam perfectio.

143. Ob. 5. Perfectiones possibles sunt inter se distinctæ, & oppositæ: ergo non possunt confluere in simplicissimum DEUM. Confirm. Si haberet DEUS eminenter omnes perfectiones creataræ, tunc esset eminenter lighum, corpus, imò esset eminenter imperfectio, vel etiam peccatum, saltem in sententia eorum, qui dicunt formalem malitiam peccati stare in aliquo positivo: hæc sunt absurdæ: ergo. Resp. dist. ant. si sunt perfectiones mixtæ. conc. ant. si sunt simpliciter simplices, aut simpliciter tales. neg. ant. & sub eadem distinctione conc. vel neg. consequentiam. Scilicet ut diximus n. 126. perfectiones simplices DEUS habet formaliter, mixtas eminenter.

144. Ad confirm. resp. Sicut statim initio Summularum monentur Logici, ut præsertim coram rudibus non proferant absque distinctione, vel explicacione simpliciter hanc propositionem: *Non tantum DEUS est mendax*: licet in rigore summulistico possit esse vera; quia eam rudes in malo sensu acciperent; ita hic pariter monendi sunt

Theologi, ne proferant simpliciter propositiones in objectione adductas; quia etiam istæ facile in malum sensum acciperentur, quasi DEUS esset reveræ corpus aliquod, sed eminentius cæteris: vel esset peccatum supra alia eminens, quæ utique essent falsissima. dist. ergo mai. hoc est, haberet omnem perfectionem puram (seu demptis imperfectionibus) quæ reperitur in ligno, corpore, vel etiam actu malo, conc. mai. in alio sensu. neg. mai. & dist. sic mi. neg. conf.

145. Ob. 6. Etiam si Angelus e. g. possit producere cognitiones specie diversas syncategorematicè infinitas, tamen non est infinitè perfectus: ergo etiam, quamvis DEUS possit producere creaturas syncategorematicè infinitas, non sequitur, quod sit infinitè perfectus. Resp. neg. conseq. In primis Angelus non potest cognitiones se solo producere, sed debet juvari ab objectis, seu speciebus, & DEO ipso concurrente, à quo insuper debet pro priori conservari: potest autem DEUS creaturas infinitas se solo producere. Secundò non potest Angelus producere cognitiones perfectiores, & perfectiores in infinitum; potest autem DEUS producere creaturas semper perfectiores, & perfectiores, & hæc perfectio est infinita; quia major omni finitâ, nec habens finem ullum continendi perfectiones. At illa perfectio Angeli neque in linea intellectivi est infinita; quia potest dari major adhuc finita; nam potest dari alius Angelus, potens producere cognitiones perfectiores, quam ille prior possit: qui tamen Angelus erit adhuc limitati intellectus, quia iterum poterit dari perfectior isto. Quod autem causa, si conservetur, possit successivè producere infinitos effectus genericè tales, non arguit potentiam infinitam (nisi fiat miserabilis quæstio de voce contra communissimum sensum, & autoritatem) nam omnibus causis, quæ ab omnibus finitæ potentia esse censentur, competit posse semper ulterius agere, si conserventur.

146. Ob. 7. Complexum ex DEO, & creatura est aliquid perfectius, quam solus DEUS: ergo hic non est infinitè perfectus; quia potest dari aliquid perfectius. Resp. cum S. Thoma 1. 2. q. 34. a. 3. ad 2. item in 3. dist. 6. a. 3. ad 1. & alius communissimè. neg. ant. si enim, ut habet S. Augustinus ferm. 38. de tempore sub medium. *Tantus solus est Pater, vel solus Filius, vel solus Spiritus Sanctus, quantum est simul Pater & Filius, & Spiritus Sanctus. quantum magis tantus est solus DEUS, quam DEUS simul & homo.* Ratio hujus rei est; quia finitum additum infinito simpliciter tali, non facit illud melius; ed quod infinitum simpliciter jam præcontineat eminenter omne bonum finitum, & quidem infinito excessu, adeoque additum finitum non facit illud magis æstimabile, quod significat strictè melius.

147. Dices. Totum est majus sua parte: ergo complexum Christus est majus solo DEO. Resp. nego suppositum, quod DEUS sit pars humanus complexi; pars enim significat aliquid compleibile, perfectibile &c. quod DEO non competit: unde non potest dici pars Christi, sed tantum terminus intrinsecus. Si replices: totum est majus suis terminis intrinsecis. Resp. dist. ill. est majus, hoc est, semper melius. neg. majus, hoc est, extensus, om. Certè aliqua tota pro-

con-

constitutivis involvunt negationes, quæ non semper reddunt id melius. e. g. homo peccator, supposito præsumtum, quod peccaverit pura omissione libera, non est quid melius, nec physicè, quam solus homo. Secundò, si terminus intrinsecus unus sit infinitum simpliciter, non potest totum esse melius, quam ille terminus solus

148. Dices 2. DEUS & creatura sunt pluribona, quam solus DEUS: ergo etiam sunt plus boni. Confirm. Complexum illud non est minus DEO, nec æquale: ergo est majus. Resp. neg. conseq. *Plus boni* significat majorem æstimabilitatem, *plura bona* significat tantum numerum, siue plura subiecta bona. Aliqui admittunt DEUM, & creaturam esse plus boni *extensivè*, seu ut alii loquuntur, *materialiter*, quamvis non *intensivè*, seu *formaliter*. Sed Izquierdo, Gonet, & Quiros hunc modum loquendi, saltem si dicatur *extensivè*, rejiciunt; quia, ajunt, *plus boni* non significat tantum pluralitatem numericam, sed majorem æstimabilitatem. Ad confirm. aliqui dicunt, complexum illud esse minus boni, eo quod creatura DEO adjungat imperfectionem; sed non video, cur minus bonitas DEI per additionem creaturae. Dein, sicut Deus absorbet omnem bonitatem, ita eminenter compensat omnem defectum. Quare nego secundam partem antecedentis, & dico, quod sit quoad æstimabilitatem æquale.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones contra Corollaria.

149. Ob. 1. contra aeternitatem DEI. Aeternitas ex Boetio de consol. phil. prof. 6. lib. 5. est interminabilis vita tota simul, & perfecta posse, vel duratio tota simul, & quodammodo nunc stans: sed haec non convenit DEO: ergo. prob. mi. DEUS in Scripturis dicitur fuisse, esse, & futurus esse: sic Apoc. 4. v. 8. dicitur: *Dominus DEUS omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.* Daniel. 7. v. 9. vocatur *Antiquus dierum*: ergo. Resp. neg. mi. ad prob. neg. conseq. Phrasæ illæ non significant successionem temporis in DEO, sed in creaturis coexistentibus; vel significant tantum, DEUM eminenter continere omnes differentias temporis; DEUS enim non existit in tempore, quod sit intrinseca mensura ejus durationis: neque propterea nunquam existit, sed semper, sine omni tamen durationis lucectione.

150. Unde illud Psal. 101. v. 28. de DEO: *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient, pulcherrime exponit D. Augustinus. l. 11. Confess. c. 13. Anni tui nec eunt, nec veniant; ... anni tui omnes simul stant; quoniam stant: nec eunt a venientibus excluduntur; quia non transiunt: isti autem nostri omnes erunt, cum omnes non erunt. Anni tui dies annus, & dies tuus non quotidie, sed hodie; quia hodiernus tuus non cedit crastino, neque enim succedit hesterno. Hodiernus tuus aeternitas, ideo coeterum genuisti, cui dixisti: Ego hodie genui. Et S. Anselmus in Prologio c. 19. De aeternitate tua nihil præterit, ut jam non sit: nec aliquid futurum est, quasi nondum sit: non ergo fuiisti huius, aut eris cras: sed huius, & hodie, & cras es: in modo non huius, nec hodie, nec cras; sed simpliciter es extra omne tempus.*

151. Dices 1. Ergo DEUS nunc est aeternus,

& nunc semper existit. Resp. dist. illat. intelligendo *nunc temporis* creaturarum, ita ut per hoc nunc sit aeternus. neg. illat, ita ut per *nunc aeternitatis* suæ sit aeternus, & semper existat. conc. Nec inferas: ergo non existit huius. Resp. enim neg. illat. cum enim aeternitas ejus, eminenter contineat omnem tempus, & cunctæ coexistat, in hoc sensu communiter accepto dicitur DEUS huius existisse, quamvis non ita extiterit, ut ejus aeternitas, ut ita dicam, hesterna, non sit etiam hodie: scilicet in DEO non datur præteritum, sed tantum in creaturis coexistentibus, quibus cunctæ comparamus frequenter aeternitatem DEI, hinc saepè de ea loquimur, sicut ferme de creaturis durantibus; quia aliter vix capimus.

152. Revera autem colligit DEUS in unum indivisibile, perpetuò stans, & immutabile *nunc* modo quodam eminentissimo omnes suas perfections, cognitiones, volitiones, consilia, decreta, gaudia &c. quæ in creaturis sibi succedunt. Et sicut per indivisibilem immensitatem est hic, & illuc, & illuc; sic per indivisibilem aeternitatem est nunc, hodie, huius, & cras. Si quæras, quomodo ergo respectu DEI sint præteritæ, vel futuræ aliquæ creaturæ? Resp. denominationem præteritæ, vel futuri in creaturis provenire non à sola aeternitate DEI semper stante, sed à successivis creaturarum durationibus, prius existentibus, & posteà non amplius existentibus, vel primùm extitutis, & propter has etiam respectu DEI dici creaturas præteritæ, vel futuras.

153. Dices 2. Ergo omnes creaturæ coexistunt toti aeternitati: ergo sunt aeternæ. Resp. dist. ant. coexistunt toti totaliter. neg. ant. partialiter. conc. ant. & neg. conseq. Licet qualibet creatura coexistat toti immensitati, non est ideo immensa: item, quamvis pes coexistat, & uniatur immediate toti animæ rationali, non tamen existit ubique, ubi anima, e. g. non existit in capite, neque huic immediate unitur. Neque sunt contradictoria, coexistere toti aeternitati, & non totaliter, ut patet in exemplis immensitatis, & animæ modo allatis. Ratio etiam est; quia tantum significatur, coexistere toti aeternitati durationem hodiernam Petri, & non crastinam; pro hoc tempore, & non pro alio; pro hoc instanti, non alio: coexistere illi tantum, & non amplius &c. quæ propositiones contradictoriae non sunt; cum præfertim verificantur de durationibus creatis distinctis, quales sunt hodierna, & crastina, tandem durans, & amplius durans &c.

154. Ob. 2. contra immensitatem DEI. Scripturæ saepè afflignant DEO locum: sic Isa. 66. v. 1. *Cælum sedes mea*: ergo non est ubique. Confirm. Si esset DEUS immensus, non magis esset in cælo, quam in inferno: hoc est absurdum: ergo. Resp. neg. conseq. Ratio patet ex dicendis ad confirmationem, ad quam resp. dist. mai. non magis ratione immensitatis. conc. maj. ex alio capite, neg. mai. & dist. sic mi. neg. conseq. DEUS dicitur specialiter esse in loco: vel quia specialiter ibi operatur, & magis ostendit suam majestatem, ac liberalitatem, ut in cælo: vel quia magis ibi colitur, ut in templo: vel magis amat, ut in anima justi: quia tamen haec res multum pender ex usu loquendi, etiam hic debet attendi. Sic, licet etiam sit in inferno per vindictam, non tamen

tamen est usus dicendi simpliciter absque addito, DEUM esse in inferno; forte quia ibi non operatur poenas ex sua inclinatione, sed quasi tratus à malitia damnatorum.

155. Ob. 3. Si DEUS esset ubique, esset localiter in spatio: hoc autem est falsum, & negatur etiam à SS. PP. ergo, Confirm. Si DEUS tantum condidisset granum sinapis, aut milii, & illi inexisteret, esset ubique, & tamen non esset immensus: ergo ex eo, quod si ubique, non sequitur esse immensum. Resp. neg. ma. localiter enim esse in spatio solet significare, esse alicubi per ubicationem accidentalem, & contactum quantitatis, quae DEO non competit. SS. PP. autem tantum negant, DEUM esse in loco circumscriptivè, vel definitivè, ita, ut non sit extra illum locum, quod neutquam asserimus. Ad confir. dist. ant. non esset immensus ratione praesentia in eo grano formaliter accepta. conc. ant. ratione praesentia realiter accepta, neg. ant. & conseq. DEUS jam fuit immensus ante mundum conditum, ubi adhuc nihil fuit creatum: quare posset etiam esse immensus, eti tantum daretur granum sinapis, non quidem ratione praesentia illius, formaliter tantum accepta, sed realiter accepta, quae est immensis DEI exigens esse ubique, ubi aliquid creatum existit pro quaunque temporis differentia, aut etiam pro quaunque DEI providentia.

156. Dices: Juxta nos DEUS debet etiam esse extra mundum in spatiis imaginariis: sed non est in illis: ergo. ma. patet ex eo, quod mundus non sit immensus; adeoque neque DEUS esset, si huic tantum adaequaretur. mi. prob. Spatia imaginaria realiter nihil sunt: ergo DEUS non potest illis esse realiter intimè præsens. Objecio hæc multum habet questionis de nomine. Certum est, DEUM extra mundum non coexistere actu spatiis imaginariis; nam coexistentia dicit utramque existentiam, quae cum deficiat ex parte spatialium, etiam deficit coexistentia: sed etiam certum est, immensitatem DEI æquivalere infinitis adhuc possibilibus locis, ita ut quandocunque locus de novo daretur, statim DEUS illi esset præsens, absque ulla sui mutatione: sicut scilicet æternitas DEI æquivalet infinitis durationibus, & absque ulla sui mutatione erit præsens Antichristo, quandocunque hic dabitur.

157. Verbo, præsens, & coexistentia dicunt duos terminos sibi præsentes, aut coexistentes: unus, scilicet DEUS, datur: alter, id est spatia, non datur: an autem dato tantum uno termino possit dici, quod jam denominativè saltem detur denominatio DEI præsens, vel coexistentis, quæstio est multum habens de nomine, in qua discrepant graves authores. Suarez affirmat, Vasquez negat, SS. P. P. adduci utrinque possunt. Pro affirmativa S. Augustinus l. 11. de civit. c. 5. sic loquitur: *An forte substantiam DEI, quam nec includunt, nec determinant Philosophi, nec distendunt loco, sed eam, sicut de DEO sentire dignum est, patentur incorporeæ præsentia ubique totam, à tantis locorum extra mundum spatiis absentem esse dicturi sunt, & uno tantum, atque in comparatione illius infinitatis tam exiguo loco, in quo mundus est, occupatam?* S. Thomas quodlibet 11. q. 1. a. 1. in corp. ait: *DEUS non solum est in illis, quæ sunt, fuerunt, & erunt; sed etiam in illis, quæ possunt*

imaginari esse. Pro negativa stat Tertull. c. 5. advers. Præxeam ajens: *Ante omnia enim DEUS erat solus, ipse sibi & mundus, & locus, & omnia.* S. Bernardus l. 5. de consideratione. c. 6. *Ubi erat, antequam mundus fieret? ibi est. Non est, quod queras ultrà, ubi erat.* Preter ipsum nihil erat: ergo in se ipso erat. Adducitur etiam S. Augustinus in Psal. 122. dicens: *Antequam ficeret DEUS ccelum & terram, ubi habitabat DEUS? in se habitabat: In forma vel dist. ma. sic: esset in illis formaliter, neg. ma. fundamentaliter, conc. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. vel neg. ma. quia saltem id non necessariò sequitur; et si enim DEUS non foret in spatiis illis, modò esset in seipso, jam esset immensus.*

158. Ob. 4. contra omnipotentiam DEI. Si DEUS esset omnipotens, posset producere effectus categoriacè infinitos: sed non potest hos producere: ergo. Resp. neg. ma. Omnipotencia non dicit potentiam producendi effectus impossibilis, quales probabilitas sunt categoriacè infiniti: sed tantum dicit potentiam ad effectus possibilis, seu syncategorematice infinitos. Neque debet dari omnimoda, seu, ut vocatur, arithmeticæ proportio inter causam increatam, & effectum eius; alias deberet posse ad extra producere effectum increatum: sufficit ergo proportio suo modo geometrica. Dices: si essent creature categoriacè infinitæ, possent producere effectus categoriacè infinitos: ergo multo magis hæc potentia DEO tribuenda est. Resp. om. ant. neg. conf. Ex una Chimæra sequeretur altera. Interim tamen semper est verum, DEUM plus posse, quam omnes creature possint in omni hypothesi possibili.

159. Ob. 5. contra simplicitatem DEI. In DEO datur distinctio virtualis inter naturam, ac personas, vel inter attributa, & essentiam: ergo datur etiam compositio. Confirm. In DEO dantur accidentia: e. g. Sapientia, Justitia &c. ergo debet dari accidentia compositio. Resp. om. ant. de quo suo loco, neg. conseq. Distinctio virtualis non est revera aliqua distinctio, sed tantum æquivalentia distinctionis in ordine ad prædicata contradictionis; neque tollit identitatem cum summa simplicitate: adeoque non afferit ullam realem compositionem. Ad confir. neg. ant. quæ enim in creatis sunt accidentia propter ipsam imperfectionem creaturarum, sunt in DEO realiter ipsa essentia physica. Neque etiam verum est, in creatis meliora esse composita simplicibus; nam, cæteris paribus, simplicia sunt meliora; melior est enim Angelus, quam homo.

160. Ob. 6. contra immutabilitatem DEI. Etsi DEUS non possit moveri ab alio, potest tamen moveri à se ipso, & juxta S. Augustinum l. 8. in Gen. c. 20. se mouet: ergo est mobilis, seu mutabilis. Confirm. DEUS ex non creante factus est creans: ergo est mutatus. Resp. neg. ant. moveri enim à se significat, aliquid de novo in se producere, & recipere, sicut nos producimus, & recipimus nostras cognitiones: at DEUS nihil de novo in se producit, aut recipit. S. Augustinus non vult, DEUM se mouere in sensu nostro (in quo motus non sit sine successione temporis; nam S. Aug. loc. cit. clare dicit, quod Creator moveat se sine tempore, & loco) sed tantum in sensu Platonico, in quo dicitur motus omnis actus, etiam vitalis, identificatus potentia: qui modus loquen-

loquendi, teste Esparza, est jam antiquatus in scholis. Ad confirm. neg. conseq. actio creativa, cùm sit actio ad extra, non immutat principium creans, sed tantum effectum creatum.

161. Ob. 7. contra unitatem DEI. Materia prima non fit ex alio: ergo est ens à se: ergo saltem dantur duo entia à se. Confirm. Deitas, sicut est infinitè bona, ita debet esse infinitè communicabilis: ergo debent dari infiniti Dii. Resp. neg. conseq. Non quidem ex alio, tanquam priore subiecto, fit materia, sicut nec anima rationalis: at fit ab alio, scilicet DEO. Ad confirm. neg. conseq. Sufficit, si ad intra infinitè se communicet tribus SS. Personis. Quòd si etiam se ad intra communicaret infinitis Personis, tamen non forent infiniti Dii. Quòd autem se communicet tantum tribus, & non pluribus, potissimum desumendum est ex fide, cui aliæ congruentia ex ratione accedunt, de quibus *tr. de Trinitate* agi solet.

162. Ob. 8. Plures, imò ferme omnes gentes coluerunt plures Deos: ergo, si errassent, natura eos induxit in errorem; nam, quod universaliter fit, à natura ori censendum est: atqui natura non potest inclinare in errorem: ergo. Resp. dist. ant. coluerunt extrinsecè, & oretenus. om. ant. mente, & animo sincero, subdistin. minùs sapientes, vel rudissimi. om. sapientes. neg. ant. & conseq. Certè antiqui Philosophi DEUM unum esse agnoverunt, ut ostendit S. Justinus *M. in oratione Paranetica, seu Paraneji ad gentes circa medium de pluribus insignioribus, & maximè de Platone*, quem tamen ait, veritum, ne sibi accidet, quod Socrati, scilicet, ut cogeretur cicutam bibere, postea plures DEOS docuisse. Seneca de *beata vita sub finem* etiam hac de causa Aristotelem Athenis fugisse tradit, quamvis alii alter de ejus fuga sentiant. Origenes *l. 7. contra Celsum circa finem* testatur, Peripateticos, quamvis unum DEUM nōssent, tamen se attemperasse opinionibus vulgi, & simulasse adorationem simulacrorum; quod idem Seneca S. Augustinus *l. 6. de civit. c. 10.* exprobatur: Platonis autem *l. 10. c. 1.* & penè cunctis Philosophis Josephus Judæus *l. 2. contra Appionem.* videatur Raynaldus *Theologie naturalis distinct. 7. q. 1. a. 1.*

163. Dein tam absurdos finixerunt Deos, ut eos contempnisse videantur: certè testatur Arnobius *l. 3. adversus gentiles*, suo tempore *mūstāsse indignanter* aliquos Ethnicios contra Cicronis de natura Deorum libros, & dixisse: *opertore statui per Senatum, aboleantur ut hæc scripta, quibus Christiana religio comprobetur, & veteris statu opprimatur auctoritas*, quod ex eodem auctore etiam refert Baronius *ad an. Chri. 143*. Adde, quòd vel vulgus etiam natura unum DEUM doceat: ita testatur Tertullianus in *Apologetico c. 17.* dicens: *Anima DEUM nominat: hoc solo, quia propriè verus hic unus DEUS, bonus, & magnus: & quòd DEUS dederit, omnium vox est. Judicem quoque contestatur illud: DEUS videt: & DEO commendo: & DEUS mihi reddet. o testimoniū animæ naturaliter Christiane!*

164. Dices, i Polytheismus est antiquissimus, & durat adhuc: atqui error non potest tam diu durare: ergo. Resp. Ante diluvium per bis mille circiter annos probabiliter nemo idololatrus fuit. Dein fuit sape mutatus cultus idololatricus, aut

Dii; nec error fuit adeò universalis, ut dictum n. 162. quòd autem hic error colendi plures Deos in genere durâit, maximè apud plebem, causa fuere corruptissimi mores, ob quos DEUS etiam aliquos Sapientes *tradidit in reprobum sensum*, ut habet Apostolus *ad Rom. 1. v. 28.* & quibus ut excusationem prætexaserent, Deos etiam turpissimos sibi finixerunt. Accessit licentia Pictorum & Poëtarum, qui rudes deceperunt: item ambito Regum, ac adulatio subditorum, honores Divinos Principibus suis deferentium. Accessit pseudopolitia Principum, ex religionis mutatione turbas in regnis timentium. Et ad hæc non natura, sed perversus genius homines induxit.

165. Dices 2. Juxta dicta Ethnici non fuere idololatæ, nisi oretenus, & coluerunt unum DEUM; reliquos autem coluerunt, ut nos colimus SS. Cœlites. Resp. In primis multi verè etiam interiorius Deos coluerunt, & quidem etiam ligneos, vel lapideos. Sic statua Belis apud Danielem putata fuit comedere, & consequenter vivere: item Draco apud eundem: item statuæ aliorum gentium, præsertim quæ ope demonis locutæ sunt, vel aliud prodigium fecerunt: e.g. Palladium Trojanum, serpens Epidaurius: item Vizlibuzli Mexicanorum, cuius ori infundi debebat sanguis occisorum infantium. Attamen negari non potest, quòd multi ex Ethniciis, saltem ex sapientioribus, tantum oretenus fuerint idololatæ; at non propterea minores Deos coluerunt, ut nos colimus Sanctos; nam vel eos non coluerunt, vel coluerunt ut in aliquo genere supremos. Certè plurimi non coluerunt aliquem DEUM, ut decebat verum; nam licet Jovem facerent Deorum supremum, non tamen credebat Monarcham plena potestate præditum; verùm indigentem aliis Diis, quasi regiis Satrapis, nec potentem absque horum ope omnia efficer. Dein aliqui quosdam saltem in aliquo genere credidere supra Jovem, quem voluerunt a Cupidine saepius victum. Magnum insuper est inter nos, ac ipsos discrimen in hoc, quòd ipsi tanquam minores Deos coluerint homines pessimos, passionibus inordinatis subiectos: insuper in eo quòd DEO, etiam supremo, affinxerint prædicata irrationalitas, e. g. necessitatem in agendo, vel limitatam scientiam, & imperfectionem potentiam, dum negarunt ei potestatem creandi &c.

166. Ob. 9. Etiam si essent plures Dii, tamen non turbaretur ordo universi: ergo nostra probatio est nulla. prob. ant. Posset dici, quòd omnes essent optimi, ac sapientissimi, adeòque idem semper liberè vellent. Resp. neg. ant. vel saltem neg. quòd non posset turbari. Vel enim unus prius naturâ aliquid vellet, & determinaret, reliqui autem deberent eam determinationem sequi, & isti essent subditi, certè imperfecti, consequenter nullatenus Dii: vel casu omnes convenirent in idem, & est incredibile, quòd hoc futurum sit semper; cùm casus sit incertus, atque inconstans: sed & hoc ipsum est absurdum de Diis dicere: præterquam quòd etiam sit moraliter impossibile, ut casu semper convenientia duo entia libera ad idem semper volendum in innumerabilibus circumstantiis, præsertim cùm voluntates, quòd sunt potentiores, eò facilius dispergant.

167. Neque ratione sapientia, aut bonitatis

tis deberent semper convenire; nam infinitis vicibus esset æquè bonum, ac sapiens aliquid facere, quām omittere, & vicissim. Certè non minus prudenter fecisset DEUS, si non creāset hunc mundum, quām cùm creaverit, ejusque voluntas æquè fuisset bona, atque laudabilis: sicut etiam æqualiter prudenter, & bene fecit non creando alterum mundum, quām si eum creāset. **Imò** sēpe regula honestatis in aliqua actione est ipsa voluntas Divina: nec DEUS tenetur semper facere, quod est optimum in se, seu, ut aliqui loquuntur, materialiter, sed quod est optimum in his circumstantiis, inter quas sāpissimè est ipsa voluntas Divina, & ab hujus beneplacito denominatur res hīc, & nunc optima: ergo sapientia, & bonitas eos non infallibiliter, & necessariò redderet concordes, sed saltem posset universi gubernatio turbari. Dein, stante libertate plurium, possent saltem sibi invicem contradicere, aut se mutuò impedit, consequenter à se invicem penderent, essentque imperfecti. Tandem, si habent eandem semper voluntatem, non est ratio Deos multiplicandi, sicut cùm SS. tres Personæ habeant eundem intellectum, ac voluntatem, sunt unus DEUS. videatur etiam Arriaga de SS. Trinitate disp. 42. n. 43.

168. Dices, posse adstrui aliquam sympathiam inter Deos, ratione cuius semper convenient. Resp. vel hæc tolleret libertatem, & redderet Deos imperfectos: vel non tolleret, & reddeunt priora argumenta. Dices: posset dici, quod quilibet gubernaret distinctum mundum. Resp. in primis, hoc Polytheistas non velle. Dein vel essent omnipotentes, & immenses, vel non? Si secundum; non essent Dii. Si primum; tunc quilibet esset ubique: certè posset semper sibi creare novos ac novos mundos, donec contingat mundum alterius, & dominium etiam ibi exercere tentaret.

Solet etiam hīc agitari quæstio, an inter attributa Divina datur distinctio virtualis, aut formalis ex natura rei: & utraque communiter à nostris negatur, ac purè formalis tantum admittitur. Difficultates objici solitæ, aut facile solvuntur ex auditis in Logica de distinctione inter intellectum, & voluntatem: aut tangunt mysterium SS. Trinitatis: quare, usquedum de eo agamus, quæstionem hanc differimus.

DISPUTATIO II.

De Cognoscibilitate DEI.

169. **E** Gimus hucusque de essentia, existentia, ac aliis perfectionibus Divinis: jam agendum de eaundē cognoscibilitate respectu creaturarum, sive an, & quatenus possit DEUS, ejusque perfectio-nes, cognoscere creaturis; nam quod à seipso perfectissimè seu comprehensivè possit cognosci, nemo dubitat, cùm utique intellectus Divinus sua vi cognoscendi, & ipsa etiam cognitio Divina infinita adæquare possit cognoscibilitatem sui ipsius, seu Divinarum perfectionum secum identificatarum. Non autem hīc quæritur, an DEUS à creato intellectu cognosci possit abstractivè ut Unus (an ratione purè naturali, vel quomodo per fidem cognoscatur DEUS ut Trinus, decidendum est in disputatione de Mysterio SS. Trinitatis,) quod

enim DEUS possit abstractivè cognosci ut Unus cum suis perfectionibus necessariis absolutis, clare inferitur ex discursibus, quibus probavimus, DEUM existere, & infinitè perfectum esse: quæ utique de ipso afferere non possemus, nisi eum abstractivè saltem cognosceremus.

170. Sed hīc quæritur, an possit cognosci DEUS ejusque perfectiones intuitivè, seu per cognitionem intuitivam, quæ etiam *Visio* vocatur, similitudine desumpta à visione oculi corporis; quia sicut ista immediatè tendit in colorem tanquam suum objectum, ita cognitio illa intuitiva immediatè fertur in DEUM, & illum non in alio tanquam *per speculum*, & in *enigmate*, seu similitudine (sicut nunc in hac vita ipsum cognoscimus ex S. Paulo 1. Cor. 13. v. 12.) sed in seipso immediatè cognoscit. Examinanda sunt insuper modus, objectum, & causæ hujus cognitionis, sive an cognitio hæc sit comprehensiva DEI; an omnia prædicata DEI videat; an & quomodo lumen gloriae, species impressa, atque etiam intellectus creatus ad eam concurrat: ita quæ sit

QUÆSTIO Unica.
De Visione DEI, Modo, Objecto
& *Causis ejusdem.*

ARTICULUS I.

An sit possibilis Visio DEI.

171. **D** Ico 1. Defacto datur, adeoque possibilis est visio DEI intuitiva. Conclusio est de fide contra aliquos Armenos, qui afferuerunt, non videri etiam à Beatis, ipsam in se essentiam Divinam, sed tantum lucem quandam, aut claritatem, ab ea derivatam: quem errorem postea etiam Petrus Abailardus, & Almaricus amplexi sunt teste Alphonso à Castro de heresis l. 3. v. Beatitudo. heresi 1. Prob. concl. Math. 5. v. 8. dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi DEUM videbunt. Et 18. v. 10. Angeli eorum in celis semper vident faciem Patris mei. Item 1. Cor. 13. v. 12. dicuntur homines visuri DEUM facie ad faciem, & 1. Joan. 3. v. 2. visuri DEUM sicuti est. Idem definitum est à Florentino in Decreto seu lите: *is sanctæ unionis non longè à fine*, ubi dicitur, animas fine reatu mortuas, vel ab hoc in purgatorio emundatas, *in celum mox recipi*, & intueri clare ipsum DEUM trinum & unum.

172. Quibus verbis nota etiam dici, animas labis puras non debere expectare diem judicij, sed mox ad visionem DEI admitti, contra quām sensit Joannes XXII. tanquam Doctor privatus, non ut Pontifex; nam in articulo mortis expresse afferuit, se nihil voluisse decidere, sensimque suum Ecclesiæ judicio subjecere: de qua re Bellarminus l. 4. de Rom. Pont. c. 14. quam veritatem Tridentinum quoque *Seff. 25. in Decreto de invocatione Sanctorum* supponit, & docet, dum ait, *Santos, unū cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus DEO offerre, eosdémque aeternā felicitate in celo fruentes invocandos esse.* Eandem veritatem apertissimè definit Benedictus XI. dictus XII. Successor immediatus Joannis XXII. in sua Decretali, quam de verbo ad verbum refert Alphonsus à Castro de heres. l. 3. v. Beatitudo. heresi. ubi